

บทที่ ๔

เปรียบเทียบบทบาทอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้เปรียบเทียบบทบาทอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา โดยประเด็นที่จะนำมาเปรียบเทียบนั้นประกอบด้วย เปรียบเทียบบทบาทด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา เปรียบเทียบบทบาทด้านการช่วยเหลือชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ เปรียบเทียบบทบาทด้านศาสนา

ในการเปรียบเทียบบทบาทชาวพุทธตัวอย่าง ประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาเปรียบระหว่างอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา มีรายละเอียด ดังนี้

๔.๑.๑ เปรียบเทียบบทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์

อนาถบิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขามหาอุบาสิกา ทำหน้าที่บำรุงพระพุทธศาสนา อยู่เนืองนิตย์ ซึ่งเป็นการช่วยให้ พระสงฆ์สามารถดำรงชีพอยู่ได้ และสามารถประพฤติ ปฏิบัติธรรมได้โดยสะดวก การอุปถัมภ์ พระพุทธศาสนาและพระภิกษุสงฆ์ของท่านทั้งสองนั้น ประกอบด้วย การถวาย ภัตตาหาร ถวายเครื่องอุปโภคบริโภค ยารักษาโรคและการสร้างเสนาสนะ อนาถบิณฑิกเศรษฐี มีความพอใจอย่าง ยิ่งในการถวายทาน คือเครื่องอำนวยความสะดวกหรือปัจจัย ๔ ที่บ้านของอนาถบิณฑิกเศรษฐี จะจัดเตรียมสถานที่เพื่อถวาย ภัตตาหารพระสงฆ์วันละ ๒,๐๐๐ รูป เป็นประจำ และปฏิบัติต่อ พระสงฆ์ด้วยความ เป็นกันเอง บ้านของอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นที่เข้าออกของพระสงฆ์ บางครั้ง พระสงฆ์ไปรับภัตตาหารที่พระราชวังของกษัตริย์มาแล้วก็ตาม พระสงฆ์ยังนำภัตตาหารที่รับมาจากพระราชวังของกษัตริย์มาฉันที่บ้านของอนาถบิณฑิกเศรษฐีเพราะด้วยความคุ้นเคยเป็น กันเอง และท่าน ยังมีกิจวัตรประจำคือการเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อสดับฟังธรรมทุกวัน เวลาไป ก่อนเวลาอาหารได้นำอาหารของขบฉันไปถวาย เวลาไปในตอนหลังอาหารก็จะนำเอาเภสัช ๕ อย่าง^๑ และปานะ ๘ ประการ^๒ ไป

^๑ ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๕/๑๔-๒๑.

^๒ ปานะ ๘ หรือน้ำอัฐบาล คือ น้ำที่ทำจากผลไม้ ๘ อย่าง (๑) น้ำมะม่วง (๒) น้ำชมพูหรือน้ำหว่า (๓) น้ำกล้วยมีเมล็ด (๔) น้ำกล้วยไม่มีเมล็ด (๕) น้ำมะขาง (๖) น้ำลูกจันทร์หรืออุทุม (๗) น้ำเหง้าอุบล (๘) น้ำมะปรางหรือ ลิ้นจี่ ; ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๓-๓๔.

ถวายเป็นประจำ เวลาไปฟังธรรมท่านไปด้วยความ เป็นคนใจ บุญจึงคิดอยู่เสมอว่า “ภิกษุหนุ่ม และสามเณร จะ ดูมือของท่าน ” ดังนั้นเมื่อท่านไปจึงมีสิ่งของไปถวายไม่เคยขาด เมื่อได้ทำ ภารกิจเสร็จสิ้นแล้วก่อนจะกลับบ้านมักจะตรวจดูตามวิหารว่ายังขาด สิ่งใด และคอยดูสิ่งที่ภิกษุ ต้องการก็จัดหาสิ่งนั้นไปถวาย จึงทำใ้ท่านรอบรู้ถึงสิ่งที่ควรและไม่ ควรนำไปถวายแก่ภิกษุ ท่านจึงเป็น ผู้ที่จัดหาอาหารและสิ่งของถวายได้เหมาะสมกับความต้องการ ของภิกษุสงฆ์ เวลา มี ชาวบ้านจัดงานมงคลที่มีการถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ด้วย จึงเชิญ ท่านไปให้คำแนะนำ ทำให้ท่านไม่ค่อยมีเวลาอุปัฏฐากพระภิกษุสงฆ์ที่บ้านประจำทุกวัน จึงได้ มอบหมายงานที่บ้าน ให้พวกลูกๆหลานๆ เป็นผู้ทำหน้าที่แทน^๓

นางวิสาขามหาอุบาสิกาได้นิมนต์พระสงฆ์ จำนวน ๕๐๐ รูป มารับบิณฑบาตหรือฉัน ภัตตาหารที่บ้านเป็นประจำทุกวัน บางครั้งพระพุทธรเจ้าเสด็จมาเป็น ประธานและในตอนเย็นนาง ให้คนนำ น้ำปานะ ๘ อย่างไปถวายพระสงฆ์ ๔เป็นประจำ^๔ นางวิสาขาได้ถวายผ้า ๑,๐๐๐ กหาปณะแก่พระอานนท์ไว้ปูลาดที่บันไดในวิหารวัดบุพพารามที่นางสร้างถวายพระพุทธรเจ้า เมื่อ สร้างวิหารเสร็จนางได้ถวายทานแก่พระสงฆ์มีพระพุทธรเจ้าทรงเป็นประธานอยู่ภายในวิหาร ตลอด ๔ เดือนและในวันสุดท้ายของการถวายทาน นางวิสาขาได้ถวายผ้าสำหรับทำจีวรและได้ ถวายยารักษาโรคแก่พระสงฆ์ ทุกรูป^๕ นอกจากนี้นางวิสาขามหาอุบาสิกายังได้ทูลขอถวาย สิ่งของเครื่องใช้สอยหลายชนิดแก่ พระภิกษุสงฆ์เช่นขอถวายผ้าอาบ น้ำฝน ขอถวายผ้าเช็ดปาก ขอถวายไม้กวาด ผ้าเช็ดเท้า ขอถวายพัดโบก และพัดใบตาล นางวิสาขายังขอ ถวายทานพิเศษ อีกคือ ขอถวายอาคันตุกภัต คมิกภัต คิลานภัต คิลานุปัฏฐากภัต คิลานเภสัชและข้าวต้ม

อนาถปิณฑิกเศรษฐีได้ถวายสิ่งของอุปโภคบริโภคมิบริหารแก่พระสงฆ์เป็นประจำ รวมถึงได้ถวายสิ่งของอื่นๆ เช่น ของเคี้ยวของฉัน น้ำปานะและเภสัชทั้ง ๕ ที่เป็นยารักษาโรคได้ นำไปถวายพระพุทธรเจ้าและพระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ อนาถปิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขามหา อุบาสิกา ซึ่งเป็นอุบาสกและอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา ได้ให้การอุปถัมภ์บำรุงด้านปัจจัย ๔ แก่ พระสงฆ์ ได้เสียสละทรัพย์ ในการช่วยเหลือชนชายเพื่อจัดภัตตาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่อง อุปโภคและบริโภคยารักษาโรคแก่พระสงฆ์ เพราะต้องการให้พระสงฆ์ได้รับความ สะดวกในการ ครองชีพ ได้ปฏิบัติกิจทางศาสนา พระพุทธองค์ได้ ตัดรัสไว้ในมหาปริณิพพานสูตรว่า “ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็น ผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้ นั้นชื่อว่าสักการะ เคารพ นับถือ บูชา นอบน้อม ด้วยการบูชาอย่างยอดเยี่ยม ฉะนั้น อานนท์เธอ

^๓ ข.ร.อ. (ไทย) ๕/๑๔-๒๑.

^๔ ข.ร.อ. (ไทย) ๒/๕๕.

^๕ ม.อ. (ไทย) ๒/๓๙๐/๒๐๔.

ทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เราจะเป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรมอยู่ อานนท์เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้แล”^๖ จากพุทธดำรัสแสดงให้เห็นว่าพุทธบริษัททั้ง ๔ ถ้าปฏิบัติตนอยู่ในคุณงามความดีตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์แล้ว ก็ ถือว่าผู้นั้นให้ความเคารพ บูชา และอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน

อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขา มหาอุบาสิกา นอกจากจะอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ ด้วยการถวายทาน และเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การดำรงชีพของพระสงฆ์แล้ว ทั้งอนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขา มหาอุบาสิกา ยังได้สร้างเสนาสนะอันเป็นถาวรวัตถุถวายแก่พระสงฆ์อันมีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน เสนาสนะนั้นหมายถึงที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ได้แก่ วัด ถาวรวัตถุก็คือสิ่งปลูกสร้างทางวัตถุอันเป็นสัญลักษณ์ของพระศาสนาเช่น วิหาร โบสถ์ ที่มีอยู่ภายในวัด สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อพระสงฆ์ เป็นหนึ่งใน ปัจจัย ๔ ที่จะช่วยให้พระสงฆ์ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติธรรมและทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้บริจาคทรัพย์เพื่อสร้างวัดถวายพระพุทธเจ้า โดยได้ขอซื้อที่ดินอันเป็นอุทยานของเจ้าเชตรราชกุมารเพื่อสร้างเป็น วัดถวายพระพุทธเจ้า ในคัมภีร์อรรถกถาชาดก ^๗ ได้บันทึกการก่อสร้างเสนาสนะในพระเชตะวันว่า ได้เริ่มก่อสร้างพระคันธกุฎีสำหรับเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าไว้ตรงกลาง สร้าง กุฎีที่พักสำหรับพระอสีติมหาสาวกแต่ละองค์ แวดล้อมพระคันธกุฎีแล้วสร้างกุฎีที่พัก ๑ หลัง ๒ หลัง กระจายอยู่ในบริเวณสำหรับพระภิกษุสงฆ์ สร้างศาลายาว สร้างมณฑป การสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุอื่นๆ ของอนาถบิณฑิกเศรษฐีรวมถึงการฉลองรวม แล้วใช้ทรัพย์ ในการนี้เป็นจำนวน ถึง ๕๔ โกฏิ พระพุทธเจ้าได้ประทับอยู่จำพรรษาใน วัดพระเชตะวัน มากที่สุดกว่าวัดต่างๆ ที่อุบาสกอุบาสิกาสร้างถวาย ต่อมาเมื่อมีพระสงฆ์มาอยู่ที่กรุงสาวัตถี ประจำแล้ว ตลอดระยะเวลา ๒๔ ปีท่านอนาถบิณฑิกอุบาสกปฏิบัติต่อพระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ ไม่บกพร่อง โดยท่านได้กระทำ หน้าที่ผู้อุปฐากบำรุงพระภิกษุสงฆ์ ด้วยการจัดภัตตาหารไว้ ถวายแก่ภิกษุสงฆ์ที่บ้านวันละ ๒,๐๐๐ รูป ทุกวัน จัดนิตยภัต คือสลากภัตอีกวันละ ๕๐๐ รูป และจัดอาหารเป็น ๒ ช่วง คือช่วงเช้าถวายข้าวต้ม ช่วงสายถวายข้าวสวยแ ด่พระสงฆ์ท่าน อนาถบิณฑิกอุบาสกเป็นผู้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มาก ที่บ้านของท่านได้จัดเตรียม สถานที่และตกแต่งอาสนะเพื่อถวายภัตตาหารเลี้ยงพร ะภิกษุสงฆ์เป็นประจำ และไปเข้าเฝ้าพระ พุทธเจ้าและเยี่ยมภิกษุสามเณรทุกวัน ถ้าไป ก่อนเวลาฉันอาหารก็นำอาหารของขบฉันไปถวาย ถ้าไปหลังเวลาฉันอาหาร ก็นำเภสัช ๕ อย่างและน้ำ ๘ ประการไปถวายเป็นประจำ และก่อนจะ กลับก็จะตรวจ ดูวิหารเยี่ยมภิกษุสามเณรเมื่อ ทราบว่าท่านต้องการสิ่งใด ก็จ ะได้

^๖ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๙๘/๑๔๘,

^๗ ขุ.ชา.อ.(ไทย) ๓/๑/๑๕๐.

จัดหาสิ่งนั้นไป ถวาย ท่านได้ชื่อว่าเป็นผู้รู้ใจของภิกษุสามเณรมากคนหนึ่ง เนื่องจากการที่ท่านได้ไปวัด และใกล้ชิดกับพระรัตนตรัยนั่นเอง แม้แต่เวลาคนอื่นจะถวายทาน ทำบุญ บ้านก็เชิญท่านไปให้ คำแนะนำเสมอ^๔

การทำหน้าที่ผู้อุปฐากบำรุงพระสงฆ์เป็นประจำอย่างนี้ ท่านจึงเป็นผู้อุปการะ ตั้งอยู่ในฐานะบิดาของพระสงฆ์ บ้านของท่านอนาถบิณฑิกอุบาสกเป็นโรงงานของพระสงฆ์เป็นสถานที่รุ่งเรืองแห่งผ้ากาสาฬพัสดุ เป็นสถานที่เข้าออกแห่งพระสงฆ์ ทั้งท่านอนาถบิณฑิกอุบาสกและคนในบ้านของท่าน ถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ด้วยความเป็นกันเอง ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาจนบางครั้งพระสงฆ์แม้จะไปรับภัตตาหารที่พระราชวังของพระเจ้าปเสนทิโกศล แต่เพราะไม่ได้รับความคุ้นเคยเป็นกันเอง จึงพากันนำ ภัตตาหารที่รับจากพระราชวังมานั่งฉันที่บ้านของท่านอนาถบิณฑิกอุบาสก นอกจากบ้านที่กรุงสาวัตถี ท่านยังมีหมู่บ้านคนงานอยู่ที่แคว้นกาสิกกะแห่งหนึ่ง ท่านได้มอบหมายให้คนรับใช้ที่หมู่บ้านนั้นช่วยจัดเตรียมภัตตาหารไว้เป็นประจำสำหรับถวายพระสงฆ์ อาคันตุกะ ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสก เป็นคนใจบุญจึงคิดอยู่เสมอว่า “ภิกษุสามเณรจะคู่มือของเรา” ดังนั้น เมื่อท่านไปวัดจึงมีสิ่งของไปถวายไม่เคยขาด เมื่อได้ทำการกิจเสร็จสิ้นแล้วก่อนจะกลับบ้านจะตรวจดูตามวิหารว่ายังขาดสิ่งใด และคอยดูสิ่งที่เป็นที่ภิกษุต้องการแล้วจัดหาสิ่งนั้นไปถวาย จึงทำให้ท่านมีความรอบรู้ถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรนำไปถวาย ท่านจึงเป็นผู้ที่จัดอาหารและสิ่งของถวายได้ เหมาะสมกับความต้องการของพระสงฆ์คราวหนึ่ง อนาถบิณฑิกอุบาสกถวายทานแด่พระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลายและให้ทานแก่คนยากไร้มิได้ขาด จนคราวหนึ่งทรัพย์ของท่านขาดแคลน แต่ท่านก็ยังถวายทานแด่พระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลายมิได้ขาด แต่เพื่อไม่อาจจัดให้ประณีตได้ จัดได้เพียงข้าวต้มหุงราด น้ำผักดอง ท่านรู้สึกไม่สบายใจที่ถวายทานประณีตไม่ได้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า วัตถุที่ให้นั้น จะเศร้าหมองหรือประณีตก็ตาม แต่ถ้าผู้ให้ทานไม่เชื่อกรรมและผลของกรรม ทานนั้นย่อมไม่ส่งผล ไม่ดี แต่ถ้าผู้ให้ทาน ให้ด้วยความเคารพ ให้ด้วยความนอบน้อม ให้ด้วยมือของตนเองไม่ทิ้ง ให้เพราะเชื่อกรรมและผลของกรรม ทานนั้นย่อมให้ผลดี แล้วทรงแสดงพระธรรมเทศนาเรื่อง เวลามปราหมณ์ผู้ให้ทานให้ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสกฟังท่านอนาถบิณฑิกอุบาสก เป็นผู้มีความศรัทธาเลื่อมใสพระพุทธศาสนา เป็นผู้บำรุงพระ ภิกษุสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ อย่างสม่ำเสมอ ด้วยการ ถวายภัตตาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์พระสงฆ์ ไม่ขาดตกบกพร่องด้วยเหตุนี้ท่านเป็นผู้มากด้วยการให้ทาน จึงได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นสาวกผู้เลิศในการถวายทาน และท่านนั้นจะไปวัดพระเชตวันมหาวิหารทุกวันๆ ละ ๒ ครั้ง และจะมีของเคี้ยวของฉัน เกสัช น้ำปานะ ไปถวายพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์สม่ำเสมอ ไม่ขาดเลยจากการศึกษา

^๔ ขุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๔/๑๔๑,

เกี่ยวกับท่านอนาถบิณฑิกอุบาสกนั้นท่านเป็นหัวหน้าในการทำหน้าที่อุปัฏฐากบำรุงพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อพระสงฆ์และทำให้พระพุทธานุศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาได้จนถึงทุกวันนี้กล่าวคือ พระสงฆ์ได้รับความสะดวกสบาย เพราะไม่ลำบากด้วยภักตอาหาร จึงสามารถบำเพ็ญสมณธรรมเผยแผ่พระธรรมคำสอนได้สะดวก จึงเป็นแบบอย่างให้พุทธศาสนิกชนรุ่นหลังได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติสืบมา

อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้อุปถัมภ์พระสงฆ์ ตลอดชีวิตของตนเอง ทำให้พระพุทธานุศาสนาเจริญรุ่งเรือง พระสงฆ์ได้รับความสะดวกในด้านปัจจัย ๔ ท่านทั้งสองนับว่าเป็นชาวพุทธตัวอย่างที่มีศรัทธาและอุปถัมภ์พระสงฆ์อย่างตามบทบาทหน้าที่ของอุบาสกอุบาสิกาที่มีศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนา

๔.๑.๒ เปรียบเทียบบทบาทด้านการสร้างเสนาสนะ

เสนาสนะคือที่อยู่อาศัย ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมาก สำหรับการดำรงชีวิต ทั้งของคฤหัสถ์และบรรพชิต จัดเป็นปัจจัยหนึ่งในบรรดาปัจจัย ๔ ซึ่งมีความจำเป็น สำหรับบรรพชิต คือ ผ้าครอง (จีวร) อาหาร (บิณฑบาต) ที่อยู่อาศัย (เสนาสนะ) ยารักษาโรค (เภสัช) รวมเรียกว่าจตุปัจจัย เมื่อบรรพชิตซึ่งหมายถึงพระสงฆ์ท่านมีปัจจัย ๔ อันเป็นสัพปายะ^๙ แล้วจะช่วยให้ท่านสามารถปฏิบัติศาสนธรรมได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องมีปิลิโพธิ คือความกังวลในสิ่งการเป็นอยู่ ความกังวลซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคต่อกา รบรรลุมรรค และการปฏิบัติหน้าที่ ของพระสงฆ์

ในการสร้างถาวรวัตถุไว้ในพระพุทธศาสนานั้น หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ได้ส่งพระสาวกไปประกาศศาสนาในยุคแรกๆ นั้น ภิกษุสงฆ์ยังไม่มีที่พักอาศัยเป็นที่ แนนอนโดยส่วนมากยึดเอาสถานที่ที่ร่มรื่นต่างๆ ตามแนวป่าเป็นที่พัก เช่น ตามป่าบ้าง ตาม ซอกเขาบ้าง^{๑๐} จนกระทั่งพระพุทธเจ้าเสด็จไปที่เมืองมคธพร้อมภิกษุสงฆ์ ในครั้ง นั้นพระเจ้าพิมพิสารมีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาได้ถวายพระอุทยานเวพวันให้เป็นที่พักของ พระองค์พร้อมภิกษุสงฆ์ นับเป็นพระอารามแห่งแรกในพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงอนุญาตให้ ภิกษุสงฆ์รับถวายอารามได้ดังพุทธดำรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอาราม^{๑๑} หลังจากพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์มีที่พักอาศัยเป็นที่ แนนอนแล้ว แต่ยุคแรกๆ ยังมีได้ทรง อนุญาตให้ภิกษุสงฆ์อยู่ใน กุฏิวิหาร

^๙ ๑) อาหารเป็นที่สบาย ๒) อากาศเป็นที่สบาย ๓) เสนาสนะเป็นที่สบาย ๔) บุคคลเป็นที่สบาย ๕) ธรรมะเป็นที่สบาย ๖) โคจรสบาย ๗) อิริยาบถสบาย ; วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๓/๗๐-๗๒.

^{๑๐} วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๙๔/๕๙.

^{๑๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๕๙/๕๐.

พระองค์พร้อมภิกษุสงฆ์ยังพักตามป่า บริเวณโค นตันไม้ ภูเขาบ้าง ซอกเขาบ้าง ถ้ำ ป่าช้า รกชัฏ ที่กลางแจ้งหรือลอมฟางเป็นต้น แม้วัดเวฬุวันจะเป็นวัด แห่งแรกก็ตามแต่ยังเป็นป่า ที่พัก ต่างๆ เหล่านี้คงอยู่ในเขตพระเวฬุวัน หรืออาจจะอยู่นอกเขต พระเวฬุวันก็ได้ เพราะยังไม่มี การก่อสร้างกุฏิ หรืออีกอย่างพระองค์ยังมีได้ ทรงอนุญาตให้สร้างที่พักอาศัย^{๑๒} ต่อพระพุทธเจ้าทรง อนุญาตให้อยู่ในกุฏิได้ตามคำขอของเศรษฐีท่านหนึ่งดังมีเรื่อง เล่าว่า ครั้งหนึ่งราชคหเศรษฐี ออกจากบ้านแต่เช้าตรู่ได้เห็นภิกษุสงฆ์กำลังเดินออกจากที่พัก ของตนด้วยอิริยาบถที่น่าเลื่อมใส จึงเข้าไปหาภิกษุสงฆ์แล้วพูดว่า ข้าพเจ้าจะสร้างที่พักถวาย ท่านจะพักอาศัยหรือไม่ ภิกษุ ทั้งหลายตอบว่า พระพุทธองค์ยังมีได้ทรงอนุญาตให้อยู่ ในที่พักได้ ท่านเศรษฐีจึงบอกให้ภิกษุ สงฆ์ทูลถามพระพุทธเจ้าเรื่องที่จะมีผู้สร้างที่พักถวายสงฆ์ ภิกษุเหล่านั้นได้ทูลถามพระพุทธเจ้า ว่า ราชคหเศรษฐีต้องการสร้างที่พักถวายภิกษุสงฆ์จะพึงปฏิบัติ อย่างไร เมื่อพระองค์ทรง ประรณเหตุนี้แล้วทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์พักในเสนาสน ๖ ๕ ชนิด คือ วิหาร เรือนมุงแถบเดียว เรือนชั้น เรือนโล้น และถ้ำที่ตกแต่งภายใน^{๑๓} ภิกษุสงฆ์แจ้งให้ท่าน เศรษฐีทราบ ว่า พระพุทธเจ้า ทรงอนุญาต ให้สร้างที่พักแก่สงฆ์ได้ เศรษฐีจึงให้สร้างวิหารเพื่อ ถวายภิกษุสงฆ์เหล่านั้น ๖๐ หลังภายในวันเดียว จึงอาจกล่าวได้ว่าอารามหรือวิหารถือว่าเป็นสิ่ง สำคัญอย่างหนึ่งที่จัดเข้าใน ปัจจัย ๔ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ แม้แต่พระองค์ก็ทรง สรรเสริญการสร้างที่พัก ถวายแก่สงฆ์จากทิศทั้ง ๔ ที่มาแล้วและที่ยังไม่มาว่า การสร้างวิหาร ถวายเป็นทานอันเลิศ^{๑๔} การสร้างวิหารมีคุณประโยชน์มากมายหลายอย่าง งาม กล่าวคือช่วยป้องกัน ความหนาว ความร้อน ฝน ลม แดด ตลอดจนสัตว์ร้ายต่างๆ เช่น ป้องกันงู ป้องกันยุง และยังมีคุณประโยชน์ต่อบุคคลผู้ เข้าไปอาศัยอยู่ กล่าวคือเป็นสถานที่ให้ความสะดวกสบายแก่ภิกษุสงฆ์ ในการปลีกตัวอยู่อย่าง สงบ เพื่อเพ่งพินิจพิจารณาและเพื่อ ความเห็นแจ้งสังขาร จากกล่าวที่ กล่าวมาจะเห็นว่าคำว่า อาราม ในยุคแรกๆ นั้น หมายถึงสถานที่ที่ให้ความรื่นรมย์ เป็นป่าที่มี อาณาเขตบริเวณเหมือน คราวที่พระเจ้าพิมพิสารถวายอารามเวฬุวัน ซึ่งไม่มีสิ่งปลูกสร้าง ต่อมา คำว่า วิหาร จึงปรากฏ ชัดเจนว่า เป็นการสร้างถาวรวัตถุให้เป็นที่อยู่ของภิกษุสงฆ์ แสดงว่า คำว่า อาราม มาก่อนคำว่า วิหาร แต่คนในปัจจุบัน นิยามมาใช้สองคำนี้ให้ความหมาย ย่อย่างเดียวกัน อนาถปิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขามหาอุ บาสิกา ได้ให้ความอุปถัมภ์พระ สงฆ์ในด้านนี้ มาโดยตลอด จากการศึกษ พบว่า ได้สร้างเสนาสนะถวายไว้ในพระพุทธศาสนา เช่น กุฏิ ศาลา เจดียวิหาร เป็นต้น มีดังนี้

^{๑๒} รังสี สุทนต์, วิญญาน, ฉบับที่ ๑-๒ เดือนมกราคม -กุมภาพันธ์, (กรุงเทพมหานคร: วิญญาน , ๒๕๔๑), หน้า ๒๗.

^{๑๓} วิ.จุ. (ไทย) ๗/๒๕๔/๖๐.

^{๑๔} วิ.จุ. (ไทย) ๗/๓๑๕/๘๖.

อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาได้สร้างเสนาสนะอันเป็น ถาวรวัตถุไว้ในพระพุทธศาสนา เสนาสนะ หมายถึงที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์^{๑๕} ได้แก่วัด ถาวรวัตถุก็คือสิ่งก่อสร้างทางวัตถุอันเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา เช่นกุฏิวิหารโบสถ์ที่มีอยู่ภายในวัดและเครื่องใช้เกี่ยวกับสถานที่ได้แก่โต๊ะ เก้าอี้ แม้ โคนไม้เมื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยก็เรียกเสนาสนะ สิ่งเหล่านี้ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อพระสงฆ์ เป็นหนึ่งในปัจจัย ๔ ที่จะช่วยให้พระสงฆ์ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติธรรมและทำหน้าที่ในการปฏิบัติธรรมและทำหน้าที่ในการเผยแผ่ในพระพุทธศาสนา มีเสนาสนะหรือที่พักของสงฆ์เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อพระเจ้าพิมพิสารมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ได้ถวายพระอุทยานเวฬุวันให้เป็นที่พักของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ จึงได้เป็นพระอารามแห่งแรกในพระพุทธศาสนา เป็นหน้าที่ช่วย กันบำรุง อุปฐากพระสงฆ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเสนาสนะหรือที่พักอาศัย เพื่อให้พระสงฆ์เกิดความสะดวกสบายใน ด้านความเป็นอยู่อันจะเป็นการเอื้อต่อการศึกษา ประพฤติปฏิบัติ ธรรม ซึ่งจะเป็นผลดีและสะท้อนกลับมาหาอุบาสิกาต่อไปอีกด้วย และยังเป็นการช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง ซึ่งท่านอนาถบิณฑิกอุบาสิกา มีบทบาท ในด้านนี้ ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสิกา มีบทบาทในการเป็นผู้นำสร้างศาสนวัตถุไว้ในพระพุทธศาสนา กล่าวคือได้สร้างวัดพระเชตะวันมหาวิหารถวายพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสิกาได้สร้างพระวิหารสร้างบริเวณ สร้างซุ้ม สร้างศาลาโรงฉันสร้างศาลาโรงไฟ สร้างกุฏิเก็บของ สร้างวัจกุฏิ สร้างที่จงกรม สร้างศาลาจงกรม ขุดบ่อน้ำ สร้างศาลาบ่อน้ำ สร้างเรือนไฟ สร้างศาลาเรือนไฟ ขุดสระโบกขรณี สร้างมณฑปในสวนเชตะวัน คัมภีร์ชาดกอรธกถาได้กล่าวถึงการก่อสร้างเสนาสนะในพระเชตะวันมหาวิหารว่า อนาถบิณฑิกอุบาสิกาเริ่มก่อสร้างเสนาสนะโดยสร้างพระคันธกุฎี สำหรับเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าไว้ตรงกลาง สร้างกุฏิที่พัก สำหรับพระอสีติมหาสาวกแต่ละ องค์ แวดล้อมพระคันธกุฎีแล้วสร้างกุฏิที่พัก ๑ หลัง ๒ หลังกระจายอยู่ในบริเวณสำหรับพระภิกษุสงฆ์สร้างศาลายาวสร้างมณฑป เมื่อดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะที่พัก อาศัยเสร็จเรียบร้อยแล้วท่านอนาถบิณฑิกอุบาสิกาได้ส่งคนไปกราบทูลแจ้งข่าวให้พระพุทธองค์ทรงทราบ เพื่อเสด็จไปกรุงสาวัตถี พระพุทธองค์ได้ทรงทราบข่าวจากคนอื่นที่ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสิกา ส่งมากราบทูลแล้วพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์จำนวนมากได้เสด็จออกจากกรุงราชคฤห์ไปถึงสาวัตถีโดยลำดับ

ทางด้านท่านอนาถบิณฑิกอุบาสิกา ก็ได้จัดเตรียมการรับเสด็จ ในวันที่พระพุทธองค์พร้อมภิกษุสงฆ์เสด็จเข้าพระเชตะวัน ท่านส่งบุตรชายพร้อมบริวารกุมาร ๕๐๐ คน ธิดาสาว ๒ คนคือ นาง มหาสุภัททา กับนางจุฬสุภัททา กับบริวารหญิงสาว ๕๐๐ คน ภรรยาของท่านกับ

^{๑๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ , พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์. ๒๕๕๑), หน้า ๒๙๖.

บริวารเพื่อน หญิง ๕๐๐ คน ออกนำหน้าไปต้อนรับเสด็จ ส่วนท่านอนาถบิณฑิกอุบาสก นุ่งห่มผ้าใหม่ พร้อมกับเศรษฐี ๕๐๐ คน ออกต้อนรับเสด็จอยู่หลังสุดเมื่อพระพุทธองค์พร้อมภิกษุสงฆ์เสด็จถึง ก็ทรงให้อุบาสกบริษัทเดินนำหน้าเสด็จเข้าสู่พระเชตวัน ประทับอยู่ในพระเชตวัน ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสกได้กราบทูลอาราธนาอานิสงค์พระพุทธเจ้าพร้อมภิกษุสงฆ์ไปฉันภัตตาหารที่บ้านในวันรุ่งขึ้น และท่านอนาถบิณฑิกก็ได้มอบถวายพระเชตวันโดยจับเต้าทองเทน้ำลงบนฝ่าพระหัตถ์ของพระพุทธองค์กล่าวคำอุทิศว่า ข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมถวายพระเชตวันวิหารนี้ แต่ภิกษุสงฆ์ที่อยู่ในที่ ศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและยังมี ๓ มา พระพุทธองค์ ทรงรับพระเชตวันวิหารแล้วทรงกระทำอนุโมทนาแสดงอานิสงค์การถวายวิหาร ๑๗ ประการท่านอนาถบิณฑิกอุบาสกซื้อสวน เชตวันด้วยการเอาเงินปูลาดเป็นจำนวน ๑๘ โกฏิ สร้างถาวรวัตถุทั้งหมดเป็นจำนวน ๑๘ โกฏิจัดงานฉลอง เป็นเวลา ๙ เดือน ใช้เงินในการฉลองอีกจำนวน ๑๘ โกฏิ รวมแล้วอนาถบิณฑิกอุบาสกใช้เงินในการสร้างพระเชตวันเป็นจำนวน ๕๔ โกฏิ^{๑๖} หลังจากที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว วัดพระเชตวันมหาวิหารแห่งนี้ ได้รับการดูแลมาตลอดโดยเฉพาะมูลคันธ กุฎีที่มี พระสงฆ์เฝ้าดูแลทำการปิดกวาดเช็ดถูปูลาดอาสนะและ ปฏิบัติต่อสถานที่ ๆ พระพุทธเจ้า เคยประทับอยู่ทุก ๆ แห่ง เหมือนสมัยที่พระพุทธองค์ทรงพระชนม์ชีพอยู่มิได้ขาด เมื่อปี พ.ศ. ๑๖๗๑ วัดพระเชตวันแห่งนี้ได้ถูกพวกอิสลามเข้ามาทำลายพระอารามหมดสิ้น วัดเชตวันมหาวิหาร จึงจมนดินทราย เหลือเพียงอิฐหักซากปูนไว้เป็นประวัติศาสตร์ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา อีกสถานที่ หนึ่งที่ชาวพุทธให้ความสำคัญมากคือ มูลคันธกุฎี เป็นซากมหาคันธกุฎีที่พระพุทธเจ้าประทับ มูลคันธกุฎีแห่งนี้ใหญ่กว่ามูลคันธกุฎีที่ยอดเขาคิชฌกูฏ เมืองราชคฤห์ประมาณ ๒ เท่า ปัจจุบันได้ ทำ การบูรณะพอให้มองเห็นภาพเดิมของในอดีตเท่านั้น นอกจากนี้บริเวณหน้ามหามูลคันธกุฎี ยังเหลือซากแท่นอิฐใหญ่ ซึ่งเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าในเวลาแสดงธรรม ณ วัดเชตวันมหาวิหารแห่งนี้รวมทั้งสิ้น ๘๔๔ พระสูตร ได้แก่ ที่ฌนิกาย ๖ สูตร มัชฌิมนิกาย ๗๕ สูตร สังยุตตนิกาย ๗๓๖ สูตร อังคุตตรนิกาย ๕๔ สูตร

นางวิสาขาหมากุบาสิกาได้สร้างวัดบุพพารามโดยขายเครื่องประดับที่ชื่อว่าม हालดา ได้เงินมานางจึงนำไปสร้างวัดถวายไว้เป็นถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนา วัดบุพพารามนั้นเป็นวัดที่มีความสำคัญวัดหนึ่งในเมืองสาวัตถี ตามรูปศัพท์ว่า บุพพะ แปลว่า ก่อน อรุณ หรือ ตะวันออก อาราม แปลว่าที่ร่มรื่นหรือที่อยู่ เพราะฉะนั้นบุพพารามจึงมีความหมายว่าตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองสาวัตถี พระพุทธเจ้าทรงเสด็จมาประทับจำพรรษาที่วัดบุพพารามถึง ๖

^{๑๖} รังสี สุทนต์ , “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของอนาถบิณฑิกอุบาสกที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๔๙-๕๑.

พรรษารองลงมาจากวัดพระ เชตวันมหาวิหาร^{๑๗} นอกจากสร้างวัดบุพพารามแล้ว นางวิสาข ยังได้สร้างปราสาทซึ่งมีเรื่องเล่าว่านางวิสาขามีความประสงค์จะสร้างปราสาทที่มีเจดีย์ประดุจเทริด^{๑๘} ที่ตั้งอยู่บนกระพองช้างถวายภิกษุสงฆ์ เมื่อภิกษุสงฆ์เกิดความสงสัยว่าพระพุทธรูปเจ้าทรงอนุญาตให้สร้างปราสาทได้หรือยัง จึงเข้าไปกราบทูลให้พระองค์ทรงทราบ ต่อมาพระองค์ ก็ทรงอนุญาตว่าภิกษุทั้งหลายเร อนุญาตการใช้สอยปราสาททุกอย่าง^{๑๙} ในการสร้างบารมีเพื่อเป็นมหากุศลในครั้งนี้ สร้างความปราบปลื้มแก่นางยิ่งนัก เมื่อการฉลองวิหารได้สิ้นสุดลง ในบ่ายวันนั้นนางวิสาขาร่วมด้วยลกหลานเหลนได้เดินเวียนรอบปราสาท ๓ รอบ คิดขึ้นในใจว่าความ

"๙

๒๐

๗๔

ปรารถนาใด ๆ อันเราตั้งไว้แล้วในกาลก่อน ความปรารถนานั้นได้สำเร็จแล้วจึงได้เดินเวียนรอบ ปราสาท พร้อมได้เปล่งอุทานนี้ด้วยเสียงอันไพเราะด้วย ๕ คาถาว่า "ความดำริของเราว่า เมื่อไรเราจักถวายปราสาทใหม่ฉาบด้วยปูนขาวและดิน เป็นวิ หารทานดังนี้ บริบูรณ์แล้ว ความดำริของเราว่า เมื่อไรเราจักถวายเตียงตั้งฟูกและหมอนเป็นเสนาสนะภณฺฑ์ ดังนี้ บริบูรณ์แล้ว ความดำริของเราว่า เมื่อไรเราจักถวายสลากภัตผสมด้วยเนื้ออันสะอาด เป็นโภชนาทาน ดังนี้ บริบูรณ์แล้ว ความดำริของเราว่า เมื่อไร เราจักถวายผ้ากาสิกพัสดุ ผ้าเปลือกไม้ และผ้าฝ้าย เป็นจีวรทาน ดังนี้ บริบูรณ์แล้วความดำริของเราว่าเมื่อไร เราจักถวายเนยใส เนยข้น น้าผึ้ง น้ำมันและน้ำอ้อย เป็นเภสัชทาน ดังนี้^{๒๐} ภิกษุหลายรูปเห็นนางขับร้องเพลงแล้วเดินรอบปราสาท โดยไม่เคยเห็นนางมีกริยาเช่นนี้มาก่อน เกรงว่าคงจะเสียชีวิตไปแล้ว จึงได้กราบทูลพระพุทธรูปเจ้าทรงทราบ พระพุทธรูปก็ได้ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย นั้นเป็นการเปล่งอุทานด้วยความดีใจ นางไม่ได้ขับร้องเพลงแต่เป็นเพราะอัมพาตเสียส่วน ตัวของเธอเต็มเปี่ยมแล้ว ด้วยความ

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *จาริกบุญ-จาริกธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๒๕๓.

^{๑๘} เทริด หมายถึง เครื่องประดับศีรษะรูปมงกุฎอย่างเตี้ย มีกรอบ หน้า; ราชบัณฑิตยสถาน . *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘), หน้า ๔๐๘.

^{๑๙} ปราสาทที่ปรากฏในอรรถกถามี ๒ ชนิดคือ ๑) ปราสาทมีลักษณะยาว ๒) ปราสาทที่มีดาดฟ้ามีลานชมจันทร์ หรือมีลักษณะโล้น แต่ในฎีกามี ๓ ชนิด คือ ๑) ปราสาทมีลักษณะยาว บางท่านเรียกว่าปราสาทที่มีฐานเหมือนครุฑ ๒) ปราสาทที่มีมุขทั้ง ๔ ด้าน ๓) ปราสาทที่มีหลังคาโล้นบางท่านเรียกว่าปราสาทที่มี ๔ เหลี่ยมต่อเนื่อง; ดูรายละเอียดใน วิ.อ.(ไทย) ๒/๔๘๒, สารัตถ.ฎีกา ๓/๗๑.

^{๒๐} ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๐/๑๑๐-๑๑๑.

ปรารถนาที่เราตั้งไว้ถึงที่สุดแล้ว จึงเดินเปล่งอุทานด้วยความปีติโสมนัสในความสำเร็จนั้น พระพุทธรองค์จึงตรัสอดีตชาติของนางว่า นางเคยถวายทานแก่ภิกษุสงฆ์เป็นเวลา ๗ วัน ในวันสุดท้ายได้ตั้งความปรารถนาว่า ด้วยผลแห่งทานนี้ ข้าพเจ้ามิได้ปรารถนาความเป็นใหญ่ในเทวโลก ขอเพียงให้ตั้งอยู่ในฐานะของมารดาและเป็นยอดของอุบาสิกาผู้บำรุงสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔^{๒๑} จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าทั้งอนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาทั้งสองท่านนอกจากจะอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ด้วยการถวายภัตตาหาร และเครื่องอุปโภคบริโภคแล้ว ยังได้สร้างถาวรวัตถุไว้ในพระพุทธรศาสนา ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีแก่พุทธศาสนิกชนในภายหลัง

สรุปได้ว่า จากหลักฐานที่ได้แสดงมานี้ ย่อมชี้ให้เห็นว่า อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในด้านการถวายความอุปถัมภ์พระภิกษุสงฆ์คือถวายที่อยู่อาศัยที่เรียกว่าเสนาสนะ โดยได้จัดสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุต่างๆ ถวายไว้ในพระพุทธรศาสนา เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ใช้เป็นสถานสำหรับพักอาศัย เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและพระศาสนกิจเป็นต้นด้วยใจศรัทธามั่นคง จะเห็นได้ว่าการสร้างเสนาสนะแต่ละแห่งนั้น หมดค่าใช้จ่ายสำหรับการก่อสร้างเป็นจำนวนมาก แ ต่อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาก็ยังปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอและเต็มใจ การกระทำของอนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกานี้แสดงให้เห็นความศรัทธาที่ทั้งสองท่าน มีต่อพระพุทธรศาสนาอย่างสุดหัวใจ จึงได้ทำการอุปถัมภ์บำรุง เพื่อให้พระพุทธรศาสนาเจริญรุ่งเรือง ถือว่าเป็นบทบาทหนึ่งที่ช่วยให้พระพุทธรศาสนามีความมั่นคงสืบไป

๔.๑.๓ บทบาทด้านการสร้างศาสนทายาท

อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกา นอกจากจะมีศรัทธาในพระพุทธรศาสนาเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์แล้ว ท่านทั้งสองยังได้ชักชวนญาติมิตรบริวารในการทำบุญอุปถัมภ์พระพุทธรศาสนาด้วย ในการสร้างศาสนทายาทในการอุปถัมภ์พระพุทธรศาสนา นั้นอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้มอบหมายให้ลูกสาวคนโตชื่อมหาสุภักทา ทำหน้าที่ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ การได้ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์เป็นเหตุให้ ได้ฟังธรรมแล้วบรรลุโสดาปัตติผล ต่อมามหาสุภักทาได้แต่งงานมีสามีแล้วได้ ไปอยู่บ้านสามี ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีจึงได้มอบหมายให้ลูกสาวคนรอง คือจุฬสุภักทาทำหน้าที่ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ ๒,๐๐๐ รูป นางจุฬสุภักทาได้ฟังธรรมและก็ได้ บรรลุโสดาปัตติผล ต่อมาได้แต่งงานมีสามี แล้วได้ไปอยู่บ้านสามี ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีจึงได้มอบหมายให้ลูกสาวคนที่สามทำหน้าที่ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ให้สมนาลูกสาวคนเล็ก นางสุมนาก็ได้ฟังธรรมและบรรลุสุกาคามีผล แต่ต่อมาลูกสาวคนเล็กได้ถึง

^{๒๑} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๐/๑๑๐ - ๖๙๖.

แก่กรรมไปเกิดอยู่ที่สวรรค์ชั้นดุสิต บทบาทของนางวิสาขามหาอุบาสิกาในด้านการสร้างศาสนทายาทนั้นมีเช่นเดียวกันกับอนาถบิณฑิกเศรษฐี เช่นนางวิสาขาได้มอบหน้าที่ให้หลานคนหนึ่งชื่อว่าสุทนต์ในการถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าที่ อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาได้ประพฤตินั้นเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกหลานและได้ชักนำลูกหลานให้เข้านับถือพระพุทธศาสนาให้ได้อยู่ใกล้ชิดพระรัตนตรัยโดยการมอบหมายหน้าที่ต่างๆ ให้ลูกหลานกระทำการในบางเรื่อง เช่น การเป็นผู้นำในการถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการสร้างศาสนทายาทอีกอย่างหนึ่ง

๔.๑.๔ บทบาทด้านการเผยแผ่หลัก คำสอนและชักนำให้ คนมานับถือพุทธศาสนา

ในสมัยพุทธกาลนั้นทั้งอนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาได้ชักจูงบุคคลจากวรรณะต่าง ๆ ให้เข้ามานับถือพระพุทธศาสนา โดยการฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้าจนเกิดความเลื่อมใสในคำสอนและเปลี่ยนใจมานับถือพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งแสดงตนเป็นอุบาสกและอุบาสิกาเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งบทบาทในด้านนี้มีกล่าวไว้ดังนี้

อนาถบิณฑิกเศรษฐีนั้นเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป ท่านจึงมีมิตรสหายและบริวารเป็นจำนวนมากรวมนักบวชเดียรฉัตรด้วย ครั้งหนึ่งท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีพร้อมด้วยสหายที่เป็นนักบวชเดียรฉัตรจำนวน ๕๐๐ คนพร้อมด้วยดอกไม้ น้ำหอม น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เกสรและจีวร เพื่อนำไปถวายพระพุทธเจ้าและถือโอกาสฟังธรรม เมื่อเดินทางถึงวัดพระเชตะวันมหาวิหาร พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมด้วยน้ำเสียงไพเราะชวนน่าฟังเป็นอย่างยิ่ง ทำให้นักบวชเดียรฉัตรมีจิตเลื่อมใสศรัทธา น้อมใจรับพระรัตนตรัยเป็นสรณะอันสูงสุด ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

พวกเดียรฉัตรเหล่านี้ได้พร้อมใจกันเข้าไปฟังธรรม ให้ท่าน รักษาศีลอุโบสถ กับท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นประจำต่อมาไม่นานพระพุทธองค์ได้เสด็จไปยังกรุงราชคฤห์ พวกนักบวชเดียรฉัตรเมื่อไม่ได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้ว จึงพากัน ลิกนับถือพระพุทธศาสนา ไปนับถือลัทธิเดิมของตนที่เคยปฏิบัติมา เวลาผ่านไป ๗ เดือนเศษพระพุทธเจ้าทรงเสด็จมายังวัดพระเชตะวันมหาวิหารอีกครั้งท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้พาสหายทั้ง ๕๐๐ คนนี้มาเข้าเฝ้าอีกครั้งหนึ่ง พร้อม กราบทูลเรื่องราวทั้งหมดให้พระพุทธเจ้าได้ทรงทราบ พระพุทธเจ้าทรงถามนักบวชเดียรฉัตร เหล่านี้ว่า เป็นจริงดังที่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีกล่าวหาหรือไม่ จึงได้คำตอบว่าเป็นจริงดังที่ถูกกล่าวหา เมื่อทราบดังนี้จึงทรงกล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัยให้ฟังโดยลำดับว่า บุคคล

ถึงแม้จะเป็นอุบาสกหรืออุบาสิกา เป็นผู้ถึงซึ่งพระรัตนตรัยยอมไม่ไปเกิดในอบายภูมิ แต่จะไปเกิดในเทวโลกได้เสวยมหาสมบัติ นอกจากนี้พระพุทธ องค์ทรงกล่าวถึงโทษของมนุษย์ที่ไม่ถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ และได้ทรงตรัสต่อไปว่า เมื่อมนุษย์ถือเอาสิ่งที่ไม่ใช่สรณะว่าเป็นสรณะ ถือเอาโดยการคาดคะเนอย่างผิด ๆ ก็จะต้องเป็นเหยื่อของพวกอมมนุษย์ ได้โดยง่าย ซึ่งพระพุทธ องค์ทรงยกชาดกถึงเรื่องคนที่ยึดถือสรณะโดยการคาดคะเน ย่อมตกเป็นเหยื่อของพวก อมนุษย์ โดยมีใจความย่อ ๆ ว่า

ณ กรุงพาราณสีซึ่งปกครองโดยพระเจ้าพรหมทัต พระโพธิสัตว์ เกิดเป็นพ่อค้าซึ่งมีญาติอยู่หนึ่งคนก็เป็นพ่อค้าเช่นเดียวกัน คราวหนึ่งทั้งสองได้ตกลงกันว่าจะไปค้าขายที่เมือหนึ่ง ถ้าจะไปพร้อมกันอาจเกิดความล่าช้า เนื่องจากถนนชำรุดเพราะมีเกวียนถึง ๑,๐๐๐ เล่ม ถ้าไปคนละครั้งจะเหลือแค่ ๕๐๐ เล่ม ถนนก็จะไม่ชำรุด การเดินทางก็เร็วขึ้น ในครั้งนั้นญาติของพระโพธิสัตว์ได้ขอไปก่อน เพราะคิดว่าไปก่อนได้เปรียบในเรื่องการตั้งราคาสินค้า และขายง่าย ถ้าไปทีหลังสินค้าก็ขายยากขึ้น เมื่อได้ออกเดินทางถึงช่วงทुरกันดารพวกอมมนุษย์ ได้หลอกให้น้ำทิ้ง ฝ่ายหัวหน้ากองเกวียนได้หลงเชื่อ ในคำวันนั้นก็ถูกพวกอมมนุษย์ฆ่าตาย ทั้งหมด เมื่อเวลาผ่านไปครึ่งเดือนขบวนคาราวานของพระโพธิสัตว์ ได้ออกเดินทาง ด้วยคิดว่า ขบวนแรกที่ไปคงขายสินค้าหมดและได้เดินทางกลับแล้ว เมื่อเดินทางถึงถิ่นทुरกันดาร พวก อมนุษย์ก็ได้หลอกให้พระโพธิสัตว์เทน้ำทิ้ง แต่ว่าพระโพธิสัตว์เป็นคนมีเหตุผลจึงได้ทำการประชุมกับผู้ร่วมเดินทางมา โดยได้ตกลงกันว่า ถ้าเราไม่เจอ น้ำใหม่ก็จะไม่ทิ้ง น้ำเก่า เมื่อได้ออกเดินทางต่อสักระยะหนึ่งก็ได้เห็นกองเกวียนของญาติและพบกองกระดูกมนุษย์และโคเกวียน กราดเต็มไปหมด จึงได้รู้ว่ากองเกวียนที่มาก่อนถูกพวกอมมนุษย์จับกินและฆ่าตายหมดแล้ว ใน คี นั้นพระโพธิสัตว์ได้จัดกำลังเวรยามอย่างหนาแน่น พวกอมมนุษย์ ไม่กล้าที่จะเข้ามาทำร้าย รุ่งเช้าจึงได้เดินทางไปถึงที่หมายอย่างปลอดภัย ภัย เมื่อทรงตรัสชาดก เรื่องนี้จบลงแล้ว จึงทรงตรัส เรื่องอริยสัจ ๔ ทำให้อุบาสกทั้ง ๕๐๐ คนได้บรรลุสำเร็จเป็นพระโสดาบัน^{๒๒}

นอกจากนี้อนาถบิณฑิกเศรษฐียังได้ช่วยเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยการสนทนารธรรมกับนักบวชนอกพุทธศาสนาดังมีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่วัดพระเชตะวัน ก่อนที่จะถึงวัดท่านได้แวะเข้าไปยังอารามของพวกเดียรถีย์ปริพาชกเพื่อ สนทนารธรรม ในครั้งนั้นพวกเดียรถีย์ ได้ถามขึ้นว่าพระสมณโคดม มีทิวทัศน์อย่างไร พระภิกษุสงฆ์มีทิวทัศน์อย่างไร ท่านมีทิวทัศน์อย่างไรก่อนที่ท่านจะตอบนั้นจึงให้พวกเดียรถีย์บอกตนมาก่อนว่ามีทิวทัศน์อย่างไร ซึ่งแต่ละคนต่างก็มีทัศนะไม่เหมือนกัน โดยแยกออกเป็น ๑๐ ประการคือ ๑) เห็นว่าโลกเที่ยง นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง ๒) เห็นว่าโลกไม่เที่ยง นี่เท่านั้น

^{๒๒} ขุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๕/๑๕๔ - ๑๗๐.

จริง อย่างอื่นไม่จริง ๓) เห็นว่าโลกมีที่ สุด นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง ๔) โลกไม่มีที่ สุด นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง ๕) ชีวะกับสรีระเป็นอย่างเดียวกัน นี่เท่านั้นเป็นจริงอย่างอื่นไม่จริง ๖) ชีวะกับสรีระเป็นคนละอย่าง นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง ๗) หลังจากตายแล้วตถาคตและสรรพสัตว์เกิดอีก นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง ๘) หลังจากตายแล้วตถาคตและสรรพสัตว์ไม่เกิดอีก นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง ๙) หลังจากตายไปแล้วสัตว์ที่เกิดใหม่ก็มี ไม่เกิดอีกก็มี นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง ๑๐) หลังจากตายไปแล้วสัตว์ย่อมจะเกิดอีกก็ไม่ใช่ ไม่เกิดอีกก็ไม่ใช่ นี่เท่านั้นจริงอย่างอื่นไม่จริง

อนาถบิณฑิกเศรษฐีเมื่อได้ฟังเช่นนี้ จึงได้อธิบายเพื่อให้ปริพาชกได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ที่พวกท่านได้พิจารณาแตกต่างกันอย่างนี้ว่า โลกเที่ยงนี้เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง ก็เป็น เพราะว่าพวกท่านไม่พิจารณาโดยแยกคายหรือเพราะคำพูดของผู้อื่นเป็นเหตุผล ทิฏฐิเหล่านี้ถูกปรุ้งแต่งขึ้นมา อิงอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ถูกปัจจัยปรุ้งแต่งขึ้น สิ่งนั้นไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นที่ท่านผู้นี้ติดอยู่และเข้าถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ถูกปัจจัยแต่งขึ้น ก่อขึ้น อิงอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น สิ่งนั้นไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นไม่ใช่ของเรา เราไม่เป็นนั้น นั่นไม่ใช่อัตตาของเรา เมื่อได้กล่าวจบ พวกเดียรติปริพาชกได้กล่าวแย้งว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ถูกปัจจัยปรุ้งแต่งขึ้น ก่อขึ้น อิงอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น สิ่งนั้นไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเท่านั้นที่ท่านเองติดแล้ว เข้าถึงแล้ว สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ถูกปัจจัยปรุ้งแต่งขึ้น ก่อขึ้น อิงอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น สิ่งนั้นไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นข้าพเจ้าได้เห็นดีแล้วด้วยปัญญาอันชอบตามความเป็นจริงว่า นั่นไม่ใช่ของเรา เราไม่เป็นนั้น นั่นไม่ใช่อัตตาของเราและรู้ ชัดอุบายเป็นเครื่องสลัดออกซึ่งสิ่งนั้นอย่างยอดเยี่ยมตามความ เป็นจริงเมื่อกกล่าวจบพวกเดียรติ ปริพาชก ไม่กล้าที่จะโต้ตอบ

ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีจึงลุกจากที่นั่งเข้าไปเฝ้า พระพุทธเจ้าที่พระเชตวัน มหาวิหารและได้กราบทูล เรื่องที่ได้สนทนากับพวกเดียรติ ปริพาชกให้ทรงทราบทุกประการ พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสชมความสามารถของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ต่อมาได้รับสั่งเรียกให้ ภิกษุทั้งหลายมาประชุมกัน แล้วได้ทรงตรัสเรื่องที่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีสามารถข่มพวก ปริพาชกได้โดยใช้เหตุผลที่ถูกต้องและพวกปริพาชกไม่กล้าโต้ตอบ^{๒๓} จะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์ทรงตรัสชมความสามารถของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีต่อหน้าภิกษุเป็นจำนวนมากในคราวนี้เพราะ ว่าต้องการที่จะให้พระภิกษุ สงฆ์ได้ตั้งใจศึกษาพระธรรมจนเกิดความรู้ความเข้าใจ ให้แจ่มแจ้งและนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกาศพระพุทธศาสนาต่อไป

^{๒๓} อภ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๙๓/๒๑๖ - ๒๑๗.

นางวิสาขามิคารมาตาได้ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีต่อพุทธบริษัททั้ง ๔ เมื่อเข้าสู่วัยสาวได้ทำการอวาหมงคลกับปณณวัณณกุมาร บุตรชายของมิคารเศรษฐี เมื่อได้เข้ามาสู่ตระกูลของสามีแล้ว เพราะความที่เป็นผู้ได้รับการอบรมสั่งสอนเป็นอย่างดีตั้งแต่วัยเด็กและเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีน้ำใจเจรงจาไพเราะ ให้ความเคารพผู้ที่มีวัยสูงกว่าตน จึงเป็นที่รักใคร่และชอบใจของคนทั่วไป ยกเว้นมิคารเศรษฐีบิดาของสามี ซึ่งมีจิตศรัทธาฝากฝังศรัทธาในนักบวชชี่เปลี่ยโดยให้ความเคารพนับถือว่าเป็นพระอรหันต์ เข้าวันหนึ่งมิคารเศรษฐีได้เชิญพวกชี่เปลี่ยจำนวน ๕๐๐ คนมารับประทานอาหารที่บ้าน แล้วสั่งให้คนไปตามนางวิสาขามาไว้ พระอรหันต์และช่วยจัดหาอาหารมาเลี้ยงพวกชี่เปลี่ยเหล่านั้น นางวิสาขาเป็นพระอริยสาวิกา ชั้นโสดาบัน พอได้ยินคำว่าอรหันต์ ก็รู้สึกปีติยินดี รีบมายังเรือนของมิคารเศรษฐี พอได้เห็นพวกชี่เปลี่ยก็ตกใจจึงกล่าวว่าผู้ไม่มีความละอายเหล่านี้จะเป็นพระอรหันต์ ไม่ได้และได้กล่าวติเตียนมิคารเศรษฐีแล้วก็เดินจากไป ในครั้งนั้นพวกชี่เปลี่ยได้ต่อว่ามิคารเศรษฐีว่า ทำไมถึงเลือกนางกาลกัณเฑาะเป็นสะใภ้ซึ่งเป็นสาวิกาของสมณโคดมให้มาอยู่ในเรือน จงไปส่งนางออกไปเสียเถิด จากนั้นจึงได้รับประทานอาหารจนอิ่มและกล่าวลาท่านมิคารเศรษฐี

วันหนึ่งมิคารเศรษฐีกำลังรับประทานอาหาร นางวิสาขาคอยปรนนิบัติ อยู่ใกล้ ๆ มีพระเถระรูปหนึ่งเดินบิณฑบาต ผ่านมา หยุดตรงที่หน้าบ้าน นางทราบดีว่ามิคารเศรษฐีเห็นพระรูปนั้นแล้วแต่แกล้งทำเป็นไม่เห็น จึงได้อารธนาหิมนต์พระรูปนั้นไปข้างหน้าก่อน โดยกล่าวกับพระเถระรูปนั้นว่าท่านเศรษฐีกำลังบริโภคของเก่าอยู่ เมื่อได้ฟังเช่นนั้นจึงโกรธและสั่งให้คนรับใช้มาจับและขับไล่ นางวิสาขาให้ออกจากเรือนของตนไป แต่ไม่มีใครกล้าเข้ามาจับ เมื่อมิคารเศรษฐีให้คนไปเชิญกุฎุมพิดาแล้วแจ้งโทษของนางวิสาขาให้ฟัง ซึ่งนางก็แก้ด้วยคำว่าที่กล่าวอย่างนั้นหมายถึง มิคารเศรษฐีบิดาสามี บริโภคบุญเก่าอยู่ มิใช่รับ รับประทานอาหารที่บูดเน่าอย่างที่เขาเข้าใจ กุฎุมพิดาทั้ง ๘ จึงกล่าวกับเศรษฐี ว่าเรื่องนี้นางวิสาขาไม่มีความผิด เมื่อได้ฟังคำชี้แจงของลูกสะใภ้แล้วก็หายโกรธและได้กล่าวขอโทษนาง และยังอนุญาตให้นางอารธนาหิมนต์พระพุทธรูปเจ้าและภิกษุสงฆ์มาฉันภัตตาหารที่บ้านของตนได้ ขณะที่นางวิสาขাজัดถวายเป็นภัตตาหารแต่พระพุทธรูปเจ้าและภิกษุสงฆ์อยู่นั้น ก็ได้เชิญมิคารเศรษฐีมาร่วมถวายภัตตาหารด้วย แต่เมื่อมาถึงแล้ว ก็ไม่กล้าที่จะนั่งใกล้ๆ พระพุทธรูปองค์ เพราะไม่มีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่ก่อนหน้าแล้วจึงได้นั่งแอบอยู่ในหลังม่าน เมื่อพระพุทธรูปองค์ทรงฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว จึงแสดงธรรมเทศนา ส่วนท่านมิคารเศรษฐีถึงแม้ว่าจะหลบอยู่หลังม่านแต่ก็ได้ฟังพระธรรมเทศนาจนจบและได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นพระโสดาบันอีกท่านหนึ่ง^{๒๔} ล

^{๒๔} ขุ.ชา.อ. (ไทย) ๔๑/ ๙๒ - ๙๖.

ด้วยความดีของนางวิสาขาที่ทำให้มีการเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นบิดาของสามี ได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาในครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นการชักชวนผู้ที่หลงทางได้มาสู่ทางสายกลางของพระพุทธองค์ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้นางยังได้ชักนำเพื่อนจำนวน ๕๐๐ คนมานับถือพระพุทธศาสนาด้วยในขณะนั้นที่นครสาวัตถีได้มีงานมหรสพและอนุญาตให้ดื่มสุราได้เป็นเวลาถึง ๗ วัน เพื่อนของนางวิสาขาต่างได้เตรียมสุราให้สามีของตน เมื่องานมหรสพผ่านไปแล้วสุราก็ยังไม่หมดหญิงทั้ง ๕๐๐ คนได้ปรึกษากันว่าจะทดลองดื่มสุราดูบ้าง จึงออก กุบายในการดื่มสุราแต่มีให้สามีทราบ จึงพากันไปหานางวิสาขาเพื่อแจ้งความประสงค์ว่าอยากจะเข้าไปชมสวน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงพากันเข้าไปในสวนแล้วนำสุราที่ซ่อนไว้ออกมาดื่มจนเมา นางวิสาขาเห็นเข้าจึงได้ห้ามปรามต่อมาหญิงเหล่านั้นได้ขออนุญาตนางวิสาขาเพื่อจะนำสุราไปดื่มในสวนอีก แต่ก็ถูกห้ามไว้เสีย จึงได้ออกกุบายว่าอยากจะบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ ธูปและเทียน โดยให้นางวิสาขาเป็นคนพาไปให้นางวิสาขาพาพวกตนไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ระหว่างที่ได้เดินทางไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์นั้น พวกนางเหล่านั้นเอาสุราที่ซ่อนไว้ออกมาดื่มจนเกิดอาการเมา บางคนร้องเพลง บางคนปรบมือ เมื่อเดินทางไปถึงแม้พระพุทธเจ้าก็ทรงทราบดีว่าหญิงเหล่านั้นกำลังเมาสุราเพื่อจะให้หญิงเหล่านั้นเกิดความสังเวช จึงทรงเปล่งรัศมีจากพระโลมาระหว่างพระโขนง ทนได้นั้นเองความมืดเข้ามาแทนที่ ทำให้หญิงเหล่านั้นเกิดอาการกลัว ความเมาสุราได้สร้างจนหายเมา พระพุทธเจ้าทรงหายไปจากบัลลังก์ที่ประทับนั่งและประทับยืนบนยอดเขาสิเนรุ พระองค์ได้ตรัสกับหญิงเหล่านั้น เรื่องความประมาทด้วยพระถากว่า “เมื่อโลกสันนิบาต อันไฟลูกโพล่งอยู่เป็นนิตย์ พวกเธอยังจะร่าเริง บันเทิงอะไรกันหนอ เธอทั้งหลายยอมความมืดปกคลุมแล้ว ทำไม่จึงไม่แสวงหาประทีปเล่า เมื่อจบพระธรรมเทศนาหญิงเหล่านั้นได้บรรลุเป็นพระโสดาบัน”^{๒๕}

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าอนาถปิณฑิกเศรษฐกิจและนางวิสาขามหาอุบาสิกาได้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่น้อยไปกว่าภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์เลย ทั้งนี้เพราะเป็นเพราะว่าทุกคนที่เข้ามานับถือพระพุทธศาสนา เข้ามาเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ๔ เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนาด้วยกัน และการที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องช่วยกัน ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำเพียงฝ่ายเดียว ในทางตรงกันข้ามฝ่ายบรรพชิตก็ไม่ยกหน้าที่ในการเผยแผ่ให้แก่คฤหัสถ์อันหมายถึงอุบาสกและอุบาสิกา แต่งานเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกคน ฉะนั้นพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลจึงมีความเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน

^{๒๕} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๒/๑๔๓ - ๑๔๗.

๔.๑.๕ บทบาทด้านการปกป้องพุทธศาสนาและการขอให้สัมพัทธาอนุญาต

อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นกำลังสำคัญในการปกป้อง ดูแล พระพุทธศาสนาไม่ให้เกิดความเสียหาย ทั้งสองท่านได้เป็นกำลังสำคัญในการแก้ไขปัญห อธิกรณ์ที่เกิดกับพระพุทธศาสนาและได้ทูลขออนุญาตให้พระพุทธรเจ้าได้มีพัทธาอนุญาตในการที่ จะทำให้พระภิกษุสงฆ์ได้มีความสะดวกในการเผยแผ่พุทธศาสนา ดังนี้

หลังจากที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาตให้อุบาสิกาอุปสมบทเป็นพระภิกษุณีได้แล้ว มี อุบาสิกาจำนวนมากได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุณี ก่อนที่จะอุปสมบทได้นั้นจะต้องได้รับอนุญาต จากบิดาและมารดาก่อน หรือถ้ามีครอบครัวแล้วต้องได้รับอนุญาตจากสามีก่อนถึงจะอุปสมบท ได้ครั้งหนึ่งมีภิกษุณีรูปหนึ่ง เป็นบุตรของเศรษฐีชาวเมืองราชคฤห์ ตั้งครรรค์ ก่อนที่จะอุปสมบท เพราะสมัยที่ยังเป็นภคินีนางได้แต่งงานอยู่กับสามีจนตั้งครรรค์ ต่อมามีความประสงค์ที่จะ ออกบวชจึงได้ขออนุญาตจากบิดาและมารดา แต่ไม่ได้รับการอนุญาตเพราะนางเป็นบุตรคน เดียว นางได้วิงวอนสามีขออนุญาตออกบวชและอนุญาตให้บวชได้ นางจึงได้ออกบวชในสำนัก ของภิกษุณี ซึ่งอยู่ในการปกครองและดูแลของพระเทวทัต เมื่อครรรค์เริ่มโตขึ้นภิกษุณีที่อยู่ใน สำนักเดียวกันสงสัยว่าภิกษุณีรูปนี้ตั้งครรรค์ก่อนบวชหรือในเวลาบวช จึงได้พาไปพบพระเทวทัต เมื่อพระเทวทัตได้ทราบว่ภิกษุณีที่อยู่ในการปกครองของตนได้ตั้งครรรค์ ก็เกิดความกังวลว่า ประชาชนจะตำหนิติเตียนได้ จึงได้สั่งให้ภิกษุณีรูปนี้ลาสิกขาและให้ออกจากสำนักของตน ภิกษุณีรูปนี้จึงได้ขอร้องให้เพื่อนพาตนไปยังพระเชตวันมหาวิหาร เพื่อขอความเป็นธรรมจาก พระพุทธรเจ้า พระพุทธรองค์ได้ตั้งกรรมการขึ้นมาเพื่อหาความจริงและความถูกต้อง การวินิจฉัย และตัดสินใจครั้งนี้พระองค์ ได้เชิญพระเจ้าปเสนทิโกศล อนาถบิณฑิก เศรษฐี จูพอนาถบิณฑิก เศรษฐี นางวิสาขามหาอุบาสิกาและตระกูลใหญ่ ๆ ที่เชื่อถือได้มาเป็นคณะกรรมการและมีมติให้ นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นผู้ตรวจนางได้ตรวจดูที่มีโอ เท้า สะดือ และขอตรวจภิกษุณีภายใน ม่าน ได้นับเดือนนับวัน ซึ่งก็ได้ทราบความจริงว่า ภิกษุณีท่านนี้ ได้ตั้งครรรค์ก่อนที่จะอุปสมบท ทำให้ท่านได้พ้นจากมลทิน^{๒๖}

นางวิสาขามหาอุบาสิกามีส่วนเกี่ยวข้องในการบัญญัติสิกขาบทของพระพุทธรเจ้า เช่น ครั้งหนึ่งนางวิสาขามีการมาตาได้ถูกเชิญไปยังตระกูลหนึ่งนางเห็นพระอุทายเป็นหญิงพุดคุยในที่ลับตา กับหญิงสองต่อสอง จึงเข้าไปว่ากล่าวตักเตือนว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม ถึงแม้ว่าจะไม่ประพ ฤติ ในทางที่เสียหาย แต่ชาวบ้านที่ได้พบเห็นจะเข้าใจผิดได้ ท่านพระอุทายีก็ไม่สนใจที่จะรับ ฟัง จากนั้นนางจึงได้เล่าเรื่องดังกล่าวให้ภิกษุสงฆ์ได้ทราบ ภิกษุหลายรูปเมื่อได้รับฟังเรื่องนี้ จึงพากันกล่าวติเตียนพระอุทายีว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม มีภิกษุรูปหนึ่งได้นำเรื่องดังกล่าวนี้ไปกราบ

^{๒๖} ขุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๕/๒๓๓ - ๒๓๘.

ทูลให้พระพุทธรองค์ทรงทราบเมื่อได้รับทราบแล้ว พระพุทธเจ้าได้รับสั่งให้ประชุมภิกษุทั้งหลาย เพื่อทรงไต่ถามท่านพระอุทายี พระอุทายีก็รับสารภาพตามข้อกล่าวหาทุกประการ พระพุทธรองค์ทรงติเตียนโดยอเนกปริยาย แล้วทรงบัญญัติสิกขาบท^{๒๗} โดยมีใจความว่า ภิกษุรูปใดนั่งบนอาสนะที่กำลังในที่ลับพอจะทำการได้กับหญิงสองต่อสอง อุบาสิกาผู้มีวาจาเชื่อถือได้เห็นภิกษุนั่งกับหญิง แล้วกล่าวโทษด้วยอาบัติอย่างใดอย่างหนึ่งคือ ปาราชิก สังฆาทิเสสหรือปาจิตติย์ ภิกษุนั้นรับสารภาพในอาบัติทั้งสาม อย่างนี้ ก็จะถูกปรับอาบัติตาม ได้รับสารภาพ อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกาผู้มีวาจาเชื่อถือได้กล่าวโทษด้วยอาบัติใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยอาบัตินั้น^{๒๘} ครั้งหนึ่งนางวิสาขามีการมาตาได้ถูกรับเชิญไปสู่ตระกูลนั้นอีก ในคราวนั้น นางเห็นพระอุทายีนั่งในที่ลับกับหญิงสองต่อสอง จึงเข้าไปว่ากล่าวตักเตือนว่า เป็นการไม่เหมาะสม แต่พระอุทายีก็ไม่สนใจที่จะรับฟัง นางวิสาขามีการมาตาจึงได้นำเรื่องนี้ไปเล่าให้ภิกษุสงฆ์ทั้งหลายได้ทราบ ภิกษุสงฆ์ทั้งหลายเมื่อได้รับฟังเรื่องนี้ จึงพากันกล่าวติเตียนจากนั้นจึงได้นำเรื่องของพระอุทายีนี้ ไปกราบทูลให้พระพุทธเจ้าทรงทราบ พระพุทธเจ้าได้รับสั่งให้ประชุมเพื่อหาข้อเท็จจริง พระพุทธรองค์ทรงไต่ถามท่านพระอุทายี ซึ่งท่านพระอุทายีก็รับสารภาพตามข้อกล่าวหาเหมือนครั้งที่แล้ว พระพุทธรองค์ได้ทรงติเตียนท่านพระอุทายีโดยอเนกปริยาย แล้วได้ตรัสโทษแห่งความเป็นคนที่เลี้ยวยาก เป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษและเกียจคร้าน ไม่ใช่กิจของสมณะ^{๒๙} พระพุทธรองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท โดยมีใจความว่า ภิกษุทั้งหลาย สถานที่ไม่ใช่อาสนะที่กำลัง ไม่พอจะทำการได้ แต่เป็นสถานที่พอจะพูดเกี้ยวหญิงด้วยวาจาชั่วหยาบได้ ภิกษุใดนั่งบนอาสนะเช่นนั้นในที่ลับกับหญิงสองต่อสอง อุบาสิกาที่ วาจาเชื่อถือได้ เมื่อเห็นภิกษุนั่งกับหญิงนั้นแล้วกล่าวโทษด้วยอาบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง คือสังฆาทิเสสหรือปาจิตติย์ ถ้าภิกษุรับสารภาพก็จะถูกปรับอาบัติตามได้รับสารภาพ อีกประการหนึ่ง อุบาสิกาผู้มีวาจาเชื่อถือได้นั้นกล่าวโทษด้วยอาบัติใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยอาบัตินั้น อาบัตินั้นชื่อว่า อนิยต^{๓๐}

นางวิสาขามีการมาตา หลังจากที่ได้ถวายวั ดบุพผารามให้แก่สงฆ์ผู้มาจากทิศทั้งสี่ แล้วนางได้เข้าวัดเป็นประจำไม่เคยขาดเพื่ออุปถัมภ์ภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาภายในวัด ครั้งหนึ่งนางได้ถือผ้าเช็ดปาก (ผ้าเช็ดหน้า) เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า นางได้ถวายผ้าเช็ดปากและกล่าวถึงประโยชน์ของผ้าเช็ดปาก ด้วยเหตุที่ว่ายังไม่เคยมีอุบาสิกาท่านใดในพระพุทธศาสนาถวายผ้าเช็ดปากให้แก่สงฆ์พระพุทธรองค์จึงได้ทรงชี้แจงเรื่องนี้ให้สงฆ์ ได้รับทราบ ทรงตรัสรับสั่งกับภิกษุ

^{๒๗} วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๔๔๓/๔๗๒ - ๔๗๔.

^{๒๘} วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๔๔๔/๔๗๔ - ๔๗๕.

^{๒๙} วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๔๕๓/๔๘๐.

^{๓๐} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๕/๒๒๘.

ทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตผ้าเช็ดปาก^{๓๑} กล่าวได้ว่าตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ภิกษุสงฆ์สามารถรับผ้าเช็ดปากที่อุบาสกลู่อุบาสิกาได้ โดยไม่เป็นอาบัติ นางวิสาขาทราบข่าวว่า ๑ พระพุทธเจ้าทรงเสด็จกลับมาจากภักคชนบทและประทับอยู่ที่พระวิหารเชตวัน นางได้ถือหมอน้ำ ปมไม้สำหรับเช็ดเท้าและไม้กวาด เข้าไปเฝ้า พระพุทธเจ้าถึงที่ประทับ เนื่องด้วยวันนี้นางมีความปรารถนาจะถวายหมอน้ำ ปมไม้สำหรับเช็ดเท้าและไม้กวาดพระพุทธเจ้าทรงรับหมอน้ำ และไม้กวาด แต่พระองค์ไม่ทรงรับปมไม้สำหรับเช็ดเท้า สาเหตุที่ไม่ทรงรับปมไม้สำหรับเช็ดเท้า พระพุทธเจ้าทรงตรัสกับภิกษุ ในที่ประชุมเพราะเรื่องนี้ เป็นต้นเหตุและเป็นเหตุครั้งแรก ทรงอนุญาตให้ภิกษุรับหมอน้ำและไม้กวาด แต่ห้ามไม่ให้ภิกษุรับปมไม้สำหรับเช็ดเท้า รูปใดรับเพื่อนำมาใช้สอยใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ^{๓๒} สาเหตุที่พระพุทธองค์ไม่ทรงรับปมไม้สำหรับเช็ดเท้านั้นก็ เพราะว่าเป็นการแสดงออกถึงความมักมาก ต่อมาทรงอนุญาตที่เช็ดเท้า ๓ ชนิด คือ หินกรวด กระเบื้อง หินฟองน้ำ ในทะเล^{๓๓} จะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์นั้นให้สงฆ์ใช้แต่สิ่งที่มีคุณค่าและมีประโยชน์สูงสุด ไม่ฟุ่มเฟือยเหมือนอุบาสกและอุบาสิกา นางวิสาขาเมื่อมาดา ได้ถือพัดโบก และพัดใบตาลเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ ที่ประทับนางได้นั่ง ณ ที่สมควร แล้วได้กราบทูลว่า ขอพระผู้มีพระภาคโปรดรับพัดโบกและพัดใบตาลของหม่อมฉัน เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่หม่อมฉันสิ้นกาลนานพระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับพัดโบกและพัดใบตาล ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงธรรมมีกถาเพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ และเป็นเหตุที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก แล้วรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตพัดโบกและพัดใบตาล”^{๓๔}

ครั้งหนึ่งนางวิสาขามหาอุบาสิกากราบทูลอาราธนาในมนต์พระพุทธเจ้าและภิกษุให้ไปฉันภัตตาหารที่บ้าน เมื่อเสร็จจากภัตตาหารแล้ว นางได้กราบทูลขอพร ๘ ประการ คือ ขอถวายผ้าวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน), ถวายอาคันตุกภัต (อาหารสำหรับภิกษุที่มาขอพักอาศัย ไม่ใช่อยู่ประจำ), ถวายคัมภีภัต (อาหารสำหรับภิกษุที่เตรียมจะเดินทางไป), ถวายคิลานภัต (อาหารสำหรับภิกษุไข้), ถวายคิลานุปัฏฐาก (อาหารสำหรับภิกษุผู้พยาบาลภิกษุไข้), ถวายคิลานเภสัช (เภสัชสำหรับภิกษุไข้), ถวายธูยาคุ (ข้าวต้มที่ถวายเป็นประจำ), ถวายอุทกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝนสำหรับภิกษุที่ตลอดชีวิต)^{๓๕} สาเหตุที่นางวิสาขากราบทูลขอพร ๘ ประการนั้นเพราะได้มองเห็นว่าภิกษุส่วนใหญ่มุ่งปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน และไม่มีเวลาที่จะแสวงหา เครื่อง

^{๓๑} วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๔๕๒/๓๓๙ - ๔๘๐.

^{๓๒} วิ.จู. (ไทย) ๗/๒๖๙/๕๓ - ๕๔.

^{๓๓} วิ.จู. (ไทย) ๗/๒๖๙/๕๔.

^{๓๔} วิ.จู. (ไทย) ๗/๒๖๙/๕๔.

^{๓๕} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๐/๒๒๐ - ๒๒๑.

อำนวยความประโยชน์ให้แก่ตนเองได้ ที่เห็นได้ชัดเจนคือพรทั้ง ๘ ข้อที่ได้กราบทูลขอนั้นล้วนเป็นประโยชน์ ดังนี้

๑) การที่พระภิกษุสงฆ์เปลือยกายอาบน้ำ นั้นไม่งาม น่าเกลียด น่าชัง เมื่อชนทั่วไปพบเห็นจะเป็นที่ติฉินนินทาไป ตัว่าเป็นถึงสมณะทำไมจึงเปลือยกายอาบ น้ำ ดังนั้นจึงมีความปรารถนาถวายผ้าอาบน้ำฝนแก่พระภิกษุสงฆ์ตลอดชีวิต

๒) พระภิกษุอาคันตุกะไม่ชำนาญ หนทาง ไม่รู้จักที่สำหรับเที่ยวบิณฑบาตทำให้ได้รับความลำบาก พระภิกษุอาคันตุกะนั้นเมื่อได้ จันภัตตาหารของนางวิสาขาแล้ว พอชำนาญทางและรู้จักที่ เที่ยวบิณฑบาตก็จะไม่ลำบาก ก จึงปรารถนาถวายอาคันตุกภัตแก่พระสงฆ์ตลอดชีวิต

๓) พระภิกษุสงฆ์ผู้ที่เตรียมตัวจะเดินทาง ถ้า มัวแสวงหาภัตตาหารเพื่อตน ย่อมจะพลาดจากหมู่เกวียน หรือถึงที่ที่ตนจะไปอยู่เมื่อ ฝนตก การเดินทางก็จะลำบาก ถ้าพระภิกษุสงฆ์รูปนั้นได้จันคัมภีร์ก็จะได้ไม่พลาดจากหมู่เกวียนหรือไป ถึงที่หมายได้ทันเวลา การเดินทางก็จะไม่ลำบาก จึงปรารถนาถวายคัมภีร์แก่พระภิกษุสงฆ์ ตลอดชีวิต

๔) พระภิกษุสงฆ์เป็นไข้ไม่ได้ฉันโภชนาหารที่เป็นสัปายะ อาการอาพาธก็จะกำเริบหรือถึงแก่มรณภาพได้ ภิกษุไข้นั้นได้ฉันคิลานภัตแล้ว อาการอาพาธก็จะทุเลาหรือไม่ถึงมรณภาพจึงปรารถนาถวายคิลานภัตแก่พระภิกษุสงฆ์ตลอดชีวิต

๕) พระภิกษุผู้พยาบาลภิกษุไข้อยู่ ถ้ามัวแต่แสวงหาภัตตาหารเพื่อตน จะนำภัต ตาหารไปถวายภิกษุไข้อยู่ในเมื่อเวลาสาย ตนเองก็ จะอดอาหาร ภิกษุผู้พยาบาลภิกษุไข้นั้นได้ฉันคิลานุปัฏฐากแล้ว ก็จะนำภัตตาหารไปถวายภิกษุไข้อยู่ได้ทันเวลา ตนเองก็จะไม่อดอาหาร จึงปรารถนาถวายคิลานุปัฏฐากภัตแก่พระภิกษุสงฆ์ ตลอดชีวิต

๖) พระภิกษุไข้อยู่ไม่ได้เภสัชที่เป็นสัปายะ อาพาธก็จะกำเริบหรือมรณภาพได้ ภิกษุไข้นั้นเมื่อฉันคิลานเภสัชแล้ว อาการอาพาธจะทุเลาลงหรือไม่ถึงมรณภาพ จึงปรารถนาถวายคิลานเภสัชแก่พระภิกษุสงฆ์ตลอดชีวิต

๗) พระพุทธเจ้าทรงเห็นอนิสังค ๑๐ ประการ จึง ได้ทรงอนุญาตข้าวต้มไว้ที่เมืองอันธกะวินทะ จึงปรารถนาถวายข้าวต้มเป็นประจำแก่พระภิกษุสงฆ์ ตลอดชีวิต

๘) ภิกษุณีเปลือยกายอาบ น้ำในแม่น้ำจิวรดีทำเดียวกับหญิงแพศยา พวกแพศยาได้แสดงอาการเย้ยหยัน ภิกษุณีเหล่านั้นต่างเก้อเขินและไม่เป็นที่เคารพแก่ผู้พบเห็น ดังนั้นมาตุคามเปลือยกายย่อมไม่งาม จึงปรารถนาถวายผ้าอาบน้ำแก่ภิกษุณีสงฆ์ตลอดชีวิต^{๓๖}

พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่านางวิสาขาว่าเธอเห็นอนิสังคอะไร จึงขอพร ๘ ประการ ซึ่งนางได้กราบทูลว่า ภิกษุทั้งหลายในพระพุทธศาสนานี้จำพร ราชอาณาจักรต่าง ๆ หลังจากที้ออก

^{๓๖} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๐/๖๒๒ - ๒๒๓.

พรรษาแล้วไ้เดินทางมายังกรุงสวตติเพื่อเข้าเฝ้า พระพุทธองค์เพื่อทูลถามว่า ภิกษุมีชื่อนี้
มรณภาพแล้ว ท่าน มีคติและมีภพหน้าอย่างไร พระพุทธองค์จักทรงพยากรณ์ภิกษุนั้นใน
โสตปาตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล หรืออรหัตผล หม่อมฉันจักเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้นแล้ว
เรียนถามว่าพระคุณเจ้าเคยมา กรุง สวตติไหม ถ้าภิกษุ รูปนั้นเคยมา ในเรื่องนี้หม่อมฉันจะ
สันนิษฐานได้ว่าพระภิกษุสงฆ์นั้นคง ได้ใช้วัสสิกสาฎก อาคันตุกัต คมิกภัต คิลานภัต คิลาน
ปฏฐาก คิลานเภสัช ฐวยาญ อุทกสาฎก ของหม่อมฉันอย่างใดอย่างหนึ่งเน น เมื่อได้นึกถึงบุญ
กุศลนั้นก็เกิดความปลื้มใจ อิ่มใจ ก็จะทำให้กายสงบ จิตของผู้มีความสุขก็จะตั้งมั่น หม่อมฉัน
เห็นอานิสงค์เหล่านี้จึงได้กราบทูลขอพร ๘ ประการพระพุทธพระองค์

หลังจากที่นางวิสาขามิคารมาตาได้ชี้แจงเหตุผลในการทูลขอพร ๘ ประการแล้ว
พระพุทธองค์ทรงพอ พระทัยเป็นอย่างยิ่งพร้อมตรัสว่า เป็นการดีแล้ว วที่เธอเห็นอานิ สงค์นี้จึงขอ
พร ๘ ประการกับตถาคต วิสาขามิคารมาตาเราอนุญาตพร ๘ ประการแก่เธอ สิ่งที่นางวิสาขาได้
กระทำนั้นถือได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อ พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ที่ทำ ให้พระภิกษุ สงฆ์ได้รับ
ความสัปปายะ จนกลายเป็นประเพณีที่ได้สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน จากนั้นพระพุทธเจ้า ได้
อนุโมทนาแก่นางวิสาขามิคารมาตาว่า “สตรีใดเมื่อให้ข้าวและ น้ำก็เบิกบานใจ มีศีล เป็น สาวิกา
พระสุตคครอบงำความตระหนี่ ให้ท่านอันเป็นหนทางเพื่อไปสู่สวรรค์ เป็นเครื่องบรรเทา ความ
โศก ย่อมนำความสุขมาให้ สตรีใดได้อาศัยหนทางนี้จะไม่มีกิเลสมายวนใจ ย่อมได้กำลัง และ
อายุทิพย์ มีความสุขเป็นพลานามัย ย่อมไ้ ได้รับความสุขใจในสวรรค์ตลอดกาล ”^{๓๗} ครั้งนั้น
พระพุทธเจ้าทรงยก เรื่องพร ๘ ประการนี้เป็นต้นเหตุรั บสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตวัสสิกสาฎก อาคัน ตุกภัต คมิกภัต คิลานภัต คิลานปฏฐาก คิลานเภสัช ฐวยาญและ
ผ้าอาบน้ำสำหรับภิกษุนี้”^{๓๘}

๔.๒ เปรียบเทียบบทบาทด้านสังคม

อนาถปิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นผู้ที่มีคนนับถือมาก เป็นคนของ
สังคม เป็นเศรษฐี ใจบุญชอบช่วยเหลือคนอื่น บทบาท ด้านสังคมสงเคราะห์ของท่านทั้งสองมี
รายละเอียดดังนี้

๔.๒.๑ บทบาทด้านการสงเคราะห์ชุมชน

อนาถปิณฑิกเศรษฐีเป็นบุคคลที่มีเพื่อนมาก ประชาชนเชื่อถือ ในตัวของท่าน เพราะ
ท่านเป็นมิตรกับทุกคน อนาถปิณฑิกเศรษฐีจึงเพี ोनมากมีคนนับถือให้ความเคารพเป็น จำนวน

^{๓๗} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๑/๒๒๔.

^{๓๘} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๒/๒๒๕.

มาก เมื่อครั้งที่ท่านนิมนต์พระพุทธรเจ้าพร้อมพระภิกษุสงฆ์ไปจำพรรษา ณ กรุงสาวัตถี ระหว่างทางท่านได้ขอร้องให้เพื่อนมิตรสหายให้ช่วยเตรียมการต้อนรับพระพุทธรเจ้าพร้อมภิกษุสงฆ์ โดยบอกกับเพื่อนและมิตรสหายว่า “พระพุทธรเจ้าเกิดขึ้นแล้วในโลก ท่านใด ดันนิมนต์ พระพุทธรเจ้าพร้อมภิกษุสงฆ์ไปจำพรรษา ณ กรุงสาวัตถี พระพุทธรเจ้าและพระภิกษุสงฆ์จะเสด็จ ผ่านทางนี้ ขอเชิญช่วยกันสร้างอารามสร้างวิหาร เตรียมไทยทานไว้ถวายพระพุทธรเจ้าและพระภิกษุสงฆ์” บรรดาเพื่อนของท่านที่อยู่ตามระยะทางจากกรุงราชคฤห์ถึงกรุงสาวัตถีทุกคนนับถือ เชื่อถือ ถ้อยคำของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ผู้มีทรัพย์มากก็สร้างอาราม สร้างวิหารที่พักรัดเตรียมไทยทาน ด้วยทรัพย์ของตน ส่วนผู้ที่มีทรัพย์น้อย และ ผู้ที่ไม่มีทรัพย์ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีก็ได้มอบทรัพย์ให้จัดการสิ่งต่างๆ เตรียมการต้อนรับพระพุทธรเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ซึ่งจะเสด็จผ่านกรุงสาวัตถี ในการชักชวนเพื่อนๆ เตรียมการถวายความอุปถัมภ์พระพุทธรเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ ตามระยะทางจากกรุงราชคฤห์ถึงกรุงสาวัตถีนั้น อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้ใช้จ่ายทรัพย์ไป ๑ แสนกหาปณะและให้ข้าของแก่เพื่อนๆ ที่มีทรัพย์น้อยไปมีมูลค่า ๑ แสนกหาปณะ ได้ชักชวนเพื่อนๆ สร้างวิหารที่พักตลอดระยะทาง ๔๕ โยชน์ๆ ละ ๑ แห่ง รวม ๔๕ แห่ง จากกรุงราชคฤห์จนถึงกรุงสาวัตถี^{๓๙}

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นผู้ที่มีประชาชน นับถือเลื่อมใสเป็นจำนวนมาก เพราะท่านเป็นคนมีน้ำใจชอบช่วยเหลือคนอื่น ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสก เป็นเศรษฐีพ่อค้าที่มีกิจการมาก ไปค้าขายแต่ละครั้งมีเกวียนบรรทุกสินค้าไปถึง ๕๐๐ เล่ม มีหมู่บ้านที่เรียกเก็บภาษีท่านต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลทั่วไปมากมาย เพราะเป็นเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระรัตนตรัย แต่หลังจากที่ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสกนิมนต์พระพุทธรเจ้ามาจำพรรษาที่พระเชตวันมหาวิหาร กรุงสาวัตถีแล้ว พระพุทธรเจ้าเสด็จมาพักจำพรรษาที่วัดพระเชตวันมหาวิหารหลายครั้ง นานนับได้ ๑๙ พรรษา ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสก ก็ไปเข้าเฝ้าพระพุทธรเจ้าทุกวัน เรื่องการค้าขายท่านได้มอบหมายให้ผู้อื่นคุมกองเกวียนไปค้าขายแทนเพราะมีข้อความปรากฏว่า พวกพ่อค้าที่ร่วมลงทุนค้าขายกับท่านได้โกงเงินท่านไปจำนวน ๑๘ โกฏิ ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสกมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลประเภทนี้ น้ำเมา คือนอกจากท่านอนาถบิณฑิกจะไปวัดพระเชตวันทุกวันแล้ว ท่านยังไปเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัว คือพระเจ้าปเสนทิโกศล แต่ในคัมภีร์มิได้ระบุว่าไปเข้าเฝ้าทุกวันหรือไม่แต่พิจารณาดูน่าจะไปเป็นประจำเพราะมีเรื่องราวปรากฏว่าพวกขี้เมามานั่งรอที่หนทาง ซึ่งท่านอนาถบิณฑิกอุบาสกจะเดินผ่านไปในช่วงเมื่อมานั่งรอก็แสดงว่าต้องไปทุกวัน ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสก มีความเกี่ยวข้องกับใครก็เอื้อเฟื้อกับผู้นั้น มีพราหมณ์ชาวกรุงสาวัตถีคนหนึ่ง มาขอสิริของท่านอนาถบิณฑิกอุบาสก ท่านก็ให้แต่ในที่สุด พราหมณ์ไม่

^{๓๙} วิ.จุ.(ไทย) ๗/๓๐๓/๑๑๗.

สามารถรับสิริไปได้ ท่านอนาถบิณฑิกอุบาสก ได้ทราบว่ายืนแก่ยากจนคนหนึ่ง ได้จัดเตรียมทานถวายพระอาคันตุกะ ที่จาริกมาพระเชตวัน จึงได้ส่งโภชนะอันประณีตพร้อม กับพร้อมผ้าสกฏกและทรัพย์ ๑,๐๐๐ กหาปณะ ไปช่วยเพื่อให้จัดทานถวายพระอาคันตุกะ

นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนโดยทั่วไป ประชาชนท่านใดต้องการทำบุญถวายทานแก่พระสงฆ์จะต้องเชิญนางวิสาขาไปเป็นแขกพิเศษในงาน มิฉะนั้นจะถูกตำหนิจากประชาชนด้วยตนเอง เพราะนางรู้ว่าพระสงฆ์ชอบฉันอาหารที่นางนำมาถวายได้ตามชอบใจ ดังนั้นงานถวายทานใดๆ ไม่มีผู้มิบุญเช่นว่านี้ไป จะทำให้งานนั้นไม่เป็นสิริมงคล^{๔๐} ประชาชนเชิญนางวิสาขาไปในงานพิธีต่างๆ โดยมีความหวัง ๒ ประการคือ

๑) ประชาชนเชิญ นางวิสาขาให้รับประทานอาหารก่อน และขอพรว่าเด็กแม่เหล่านีจงเป็นผู้ไม่มีโรค มีอายุยืนยาว เหมือนอย่างนางวิสาขา

๒) ประชาชนผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในมิตต์พระสงฆ์ฉันภัตตาหารที่บ้านเมื่อ พระสงฆ์ฉันเสร็จแล้ว จึงเชิญนางวิสาขาให้รับประทานอาหารก่อน ส่วนพวกตนรับประทานทีหลัง^{๔๑}

ประชาชนชาวเมืองสาเกตและเมืองสาวัตถีมีความรักใคร่เคารพนับถือยกย่องเชิดชูนาง วิสาขามหาอุบาสิกาคนหนึ่ง เพราะนางวิสาขาปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับฐานะของตน มีความเสมอภาค รู้จักเลือกให้สิ่งของที่ควรให้และให้คนที่ควรให้ เพราะเห็นประโยชน์ของแต่ละคนจะได้รับ อย่างเช่นเมื่อครั้งที่นางไปอยู่ตระกูลสาหมิ มีประชาชนติดตามนางไปอยู่ด้วยทั้งหมด ๑๔ ตำบลซึ่งแสดงให้เห็นถึงความภักดีต่อเจ้านาย หรือเมื่อครั้งที่นางจัดการต้อนรับ พระราชาข้าราชการพลเรือนคนของมหาราชธานีทุกท่านได้รับความสบาย แม้กระทั่งเมื่อคราวที่นางเข้าสู่ประตูเมืองสาวัตถี มุ่งหน้าสู่ตระกูลสาหมิ ก็ได้รับการต้อนรับจากคนเมืองสาวัตถีอย่างอบอุ่น เสมือนว่าทุกคนเป็นญาติพี่น้องมาคอยต้อนรับนาง การที่นางวิสาขาเป็นที่รักใคร่ ของบุคคลทั่วไปเพราะนางวิสาขามี สติปัญญา รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักพูดจาด้วยคำสุภาพอ่อนโยน ดังปรากฏเมื่อนางไปอยู่ตระกูลสาหมิใหม่ๆ มีประชาชนแสดงไมตรีที่นางคอยช่วยเหลือเมื่อคราวตนไปเมืองสาเกต ด้วยการส่งของขวัญแสดงความยินดีในวันแต่งงาน นางได้ส่งของขวัญเหล่านี้นั้น กลับคืนให้พวกเขาด้วยคำสุภาพเป็นต้นว่า จงให้สิ่งนี้แก่พ่อของฉัน จงให้สิ่งนี้แก่พี่น้องของฉัน^{๔๒}

การที่ประชาชนให้ความเคารพรักและนับถือนางวิสาขาเพราะนางวิสาขามีคุณธรรมที่ผูกจิตใจ ประชาชนไว้ได้ คือ หลักสังคหวัตถุ คือ ทาน การเอื้อเฟื้อ การเสียสละ การช่วยเหลือ ด้วยวัตถุ สิ่งของ ปิยวาจา การพูดจาสุภาพเรียบร้อย อุตถจริยา การชวนช่วยช่วยเหลือบำเพ็ญ

^{๔๐} ขุ.ชา.อ.(ไทย) ๓/๖๔.

^{๔๑} วิ.ม.อ.(ไทย) ๒/๔๔๓/๑๓๔.

^{๔๒} ขุ.ชา.อ.(ไทย) ๓/๕๖.

สาธารณประโยชน์ และสมานัตตตา ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายไม่ว่าจะเป็นคนจนหรือคนรวย ด้วยเหตุดังกล่าวมาจึงทำให้นางวิสาขาเป็นที่รักของประชาชนทั่วไป

๔.๒.๒ บทบาทด้านการช่วยเหลือบริวาร

อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้เคยสงเคราะห์หญิงรับใช้คนหนึ่งให้บวชเป็นนางภิกษุณี และปฏิบัติธรรมจนสำเร็จอรหัต ผลหญิงรับใช้คนนี้ชื่อปุณณา ^{๔๓} นอกจากนี้ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐียังได้อนุเคราะห์สงเคราะห์คนเลี้ยงโคชื่อนันทะให้ ได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าจนนันทะได้บรรลุโสดาบัน ท่านอนาถบิณฑิกะยังมีคนรับใช้ที่เป็นคนยากจน ซึ่งท่านก็ได้สงเคราะห์เขาเป็นอย่างมาก ต่อมาคนรับใช้คนนี้ ได้ถึงแก่กรรมแล้วไปเกิดเป็นเทวดาที่มีฤทธาานุภาพมากสามารถบันดาลสิ่งของที่ผู้อื่นต้องการให้ ได้สมปรารถนาด้วยวิบากกรรมที่ตนได้กระทำไว้ ครั้งเป็นมนุษย์ทำงานรับจ้างอนาถบิณฑิกเศรษฐี ^{๔๔} อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้ ชักนำญาติและบริวารของท่านให้ เข้าหาพระพุทธศาสนา ให้มีโอกาสได้พบพระพุทธเจ้า ได้ถวายทาน รักษาศีล ฟังธรรม นับได้ว่าท่านอนาถบิณฑิกะได้สงเคราะห์อนุเคราะห์โดยธรรม ตามความเหมาะสม ซึ่งเขาเหล่านั้นก็ได้สำเร็จคุณธรรมตามวาสนาบารมีของแต่ละคน ในด้านการสงเคราะห์ญาติด้วยอาภิสนั้น ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ท่านเป็นโสดาบันที่มีความเด็ดขาด ท่านมีเมตตาที่มีขอบเขต หลานชายนักเลงสุรามาขอเงินท่านก็ให้ไป เพื่อให้เข้าไปประกอบอาชีพ แต่เขาเอาไปซื้อสุราดื่มหมด มาขออีก ๒ ครั้ง ท่านก็ให้ไป ครั้งที่ ๓ มาขออีก ท่านให้คนรับใช้ลากคอกออกจากบ้านไปไม่ช่วยอะไร เพราะช่วยไปเขาก็ไม่อาจจะช่วยตัวเขาให้ดีขึ้นมา แสดงเห็นว่าท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีท่านมีเมตตาที่อยู่ในขอบเขต

นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นผู้ที่มีปัญญาเฉียบแหลม เป็นที่รักใคร่ของบุคคลทั่วไป แม้นางจะอยู่ในตระกูลผู้มีทรัพย์สมบัติมหาศาล แต่นางกลับเป็นคนใจดีมีเมตตาชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันไม่ว่าจะเป็นคน ร่ำรวยหรือยากจน ดังจะเห็นได้ว่าทาสกรรมกรและบริวารที่เป็นคนงานรับใช้ของนาง แต่ละคนต่างทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มใจ มีความจงรักภักดีต่อเจ้านายเสมอ เมื่อคราวที่ธัญชัยเศรษฐีก่อนจะส่งนางวิสาขาไปตระกูลสามีก็ได้มอบหน้าที่ให้คนใช้ติดตามไปช่วยงานมากมายแม้กระทั่งชาวบ้านอีก ๑๔ ตำบล ที่ทราบข่าวว่าเจ้านายจะไปอยู่ตระกูลสามีก็ได้ติดตามไปด้วย แสดงให้เห็นว่านางวิสาขาเป็นโอบอ้อมอารีมีเมตตาไมตรีให้ความยุติธรรมตลอดจนการช่วยเหลือ เกื้อกูลแก่ครอบครัวเหล่านั้นให้ ได้รับ

^{๔๓} ดูรายละเอียดใน พุ.เถร.อ. (ไทย) ๒/๓๔๓.

^{๔๔} ดูรายละเอียดใน พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒๗๕-๒๗๗.

ความสุข ด้วยเหตุนี้นางจึงมีข้าทาสบริวารมากมายและเป็นที่เคารพนับถือ ของมหาชนชาวเมืองสาเกตและเมืองสาวัตถี

จากการที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบกิจกรรมต่างๆ ที่อนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขา มหาอุบาสิกาได้กระทำเอาไว้ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่าทั้งสองท่านนั้นเป็นผู้โดดเด่นในการถวายทานในพุทธศาสนาแล้วได้ว่าเป็นเศรษฐีใจบุญได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ อย่างเต็มสติกำลังความสามารถ อนาถบิณฑิกเศรษฐี ผู้เป็นยอดอุปัฏฐากฝ่ายอุบาสกของพระพุทธศาสนา ที่อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง จนได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่า เป็นอัครสาวกผู้เลิศในด้านการให้ทาน เป็นบุคคลที่พุทธบริษัททั้งหลายควรเอามาเป็นตัวอย่าง เพราะท่านเป็นผู้มั่นคงในการทำบุญ เป็นผู้มีความมั่นคงในการทำบุญตั้งแต่ยังเยาว์วัย ชอบทำบุญโดยเฉพาะการให้ทานและฟังธรรมเป็นประจำ นอกจากนี้ท่านได้ทำหน้าที่ของชาวพุทธอย่างยอดเยี่ยม กล่าวคือการ อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ การชักชวนมหาชนให้ทำบุญกุศล ด้วยการให้ทานและเมื่อบ้านใดมีกิจการงานบุญเกิดขึ้น ท่านมักจะได้รับการเชิญเชิญให้ไปร่วมงานบุญนั้น ๆ อยู่เสมอ ๆ นอกจากนั้น ท่านยังชักชวนให้เพื่อนสนิทมิตรสหายตลอดจนบริวารให้รับฟังธรรมะ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลแห่งการปฏิบัติอย่างแท้จริง ตลอดชีวิตของท่านได้อุทิศเพื่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง นับว่าเป็นแบบอย่างคนหนึ่ง

นางวิสาขามหาอุบาสิกาถือได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของอุบาสิกาใน สมัยพุทธกาลนางจึงเป็นที่เคารพและนับถือของประชาชนทั่วไปและเป็นมหาอุบาสิกาที่ให้การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาด้วยปัจจัย ๔ เมื่อได้ศึกษาประวัติของนางแล้วจะพบว่านางได้บรรลุเป็นโสดาบันตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ จากนั้นได้ช่วยเหลือครอบครัวในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ มากมาย เพราะครอบครัวของนางนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งได้นิมนต์ภิกษุสงฆ์มาฉันภัตตาหารที่บ้านเป็นประจำ นางวิสาขาถือได้ว่าเป็นผู้ริเริ่มการถวายผ้าอาบ น้ำฝนแก่ภิกษุผู้เข้าพรรษา เพราะนางทราบว่ภิกษุเปลื้องกายอาบ น้ำฝนไม่เหมาะสม จึงขออนุญาตพระพุทธเจ้าถวายผ้าอาบ น้ำฝน ต่อมาจึงเป็นประเพณีถวายผ้าอาบ น้ำฝนมาถึงทุกวันนี้และได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่า เป็นเอตทัคคะ (เลิศกว่าผู้อื่น) ในด้านการถวายทาน มีอายุยืนยาวถึง ๑๒๐ ปี มีบุตรชาย ๑๐ คน บุตรสาว ๑๐ คน เป็นมหาอุบาสิกาที่อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาที่สำคัญคนหนึ่งคู่กับอนาถบิณฑิกเศรษฐี แบบอย่างที่ดีของนางที่ควรนำไปปฏิบัติ ดังนี้

- ๑) เป็นผู้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา อย่างแรงกล้า
- ๒) เป็นผู้มีความเชื่อฟังบิดาและมารดา ดังจะเห็นได้จากเมื่อตอนที่นางกำลังจะแต่งงาน บิดาได้ให้โอวาท ๑๐ ประการ ซึ่งนางได้น้อมรับมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด
- ๓) มีความ ซื่อสัตย์มั่นคงต่อสามีและครอบครัว

- ๔) เป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ใช้หลักธรรมแก้ปัญหาใน ครอบครัวได้
- ๕) เป็นผู้ที่สามารถเปลี่ยนความเชื่อถือของบิดาสามีและครอบครัว ให้หันมานับถือ

พระพุทธศาสนา

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าทั้งอนาถปิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาท่านทั้งสองเป็นชาวพุทธแบบอย่างได้ทำหน้าที่ของความเป็นชาวพุทธที่ดีคือการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาด้วยศรัทธาที่มั่นคง ได้ช่วยเหลืองานสังคมส่วนรวมด้วยความมุ่งมั่นและเสียสละปกครองดูแลเอาใจใส่ต่อญาติมิตร บริวารคนรับใช้ด้วยความยุติธรรมและมีเมตตาเมื่อมีโอกาสก็ชักนำเขาเหล่านั้นให้เข้าหาพระพุทธศาสนาให้มีโอกาสในการทำบุญ ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า จนแต่ละคนได้บรรลุธรรมตามสมควรแก่อัธยาศัย นับได้ว่าทั้งอนาถปิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาได้บำเพ็ญประโยชน์ทั้งประโยชน์ตนเองและประโยชน์คนอื่นได้เป็นอย่างดี กล่าวคือประโยชน์ตนเองมีการทำมาหาเลี้ยงชีพ การช่วยเหลือบุคคลที่เป็นญาติและบริวาร ท่านทั้งสองได้กระทำอย่างไม่ขาดตกบกพร่องเปิดโอกาสให้ลูกหลานได้ทำบุญเข้าวัดฟังธรรมเพื่อเป็นการขัดเกลาตนเอง มอบหมายให้รับผิดชอบในกิจการที่ทำตามความสามารถ ส่วนประโยชน์ในด้านศาสนาท่านทั้งสองได้เอาใจใส่